National Library 55253
Gen. Acquisitions Section
OTTAWA, Ont. K1A ON4
L

VABA EESTLANE

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

Second class mail registration number — 1069.

ILMUB IGAL TEISIPÄEVAL JA NELJAPÄEVAL

Nr. 73 (3090) XXXIII aastakäik | Teisipäeval, 2. oktoobril 1984 — Tuesday, October 2, 1984 | Üksiknumbri hind 70 centi

Gromõko rünnakud ÜRO peaistungil

Läbirääkimiste tulemuseks arvamine, et pooled uuesti kohtuksid

ÜRO, NEW YORK — N. Liidu välisminister Andrei Gromõko ütles, et Ameerika välispoliitika on võtnud üle militaristid, kelle eesmärgiks on hävitada USA — N. Liidu suhted ja on põhjustanud jaheda vahekorra president Ronald Reaganiga. Gromõko kõneles ÜRO peaistungil, süüdistades ägedalt Washingtoni, kes käendab maailmas terrorismi ja püüab saavutada ülekaalu N. Liidust tuumarelvastuse ülesehitamisega.

„Kogu aeg, mis me kuuleme on „tugevus, tugevus, tugevus ja üle kõige tugevus", mis peab olema tagatis internatsionaalseks rahuks," ütles Gromõko Reagani valitsuse poliitika kohta. „See tähendab teiste sõnadega — relvi, relvi, ja veelgi rohkem relvi!"

Gromõko ütles veel, et „selliseid väljendusi on tehtud kõrgemate USA juhtide hulgas,

et USA'l on õigus esimeseks tuumarelvade löögiks, mis tähendab alustada tuumasõjaga."

75-minutilise kõne ajal kuulas vaikselt USA välisminister George Shultz, kuid ütles hiljem, et oli pettunud selle üle mida Gromõko oli öelnud. Oma kõnes Gromõko tegi kaks spetsiifilist ettepanekut resolutsiooniks peaassambleele: esimene oleks, et maailmaruum jäetakse ainult rahulikuks kasutamiseks ja teine oleks „riigiterrorismi keelustamiseks."

Näiteks sellest terrorismist Gromõko tõi USA invasiooni „väikesele Grenaadale,

mis julges hinnata oma iseseisvust" ja Nikaraagua, kelle elanikud on heroiliselt vastu panemas deklareerimata sõjale,

mille on organiseerinud Washington."

Shultz ütles reporterele, et „see on kurb ja pettumuslik, et Gromõko toob omapoolse tõlgenduse ajaloost ja vääriti kirjeldatud USA rollist, selle asemel et tõeliselt hinnata USA rahusoovivat ja konstruktiivset rolli maailmapoliitikas.

Gromõkol oli kokkusaamine president Ronald Reaganiga ja välisminister George Shultziga Washingtonis. Kuigi Gromõko sealt lahkudes naeratas, oli see ka kõik, mis oli kohtumise tulemuseks. Ta lendas Moskvasse tagasi möödunud laupäeva õhtul.

Gromõko jättis oma seljataha ebaselguse, vähese lootusega olukorra, et maailm on veidi kindlam koht elamiseks kui oli enne kohtumisi.

Diplomaadid ja poliitilised vaatlejad on aga jagatud kahte gruppi, kes näevad selle ajaloolise tähendusega nädala tulemusi eri aspektist.

Ühtki märgatavat läbimurret või kokkulepet ei saavutatud 8,5 tunnilise New Yorgis ja Washingtonis peetud läbirääkimiste ajal, väljaarvatud üsna nõrk arvamine, et kaks poolt peaksid kokkusaamisi jätkama. Tulemuste poolel oli, et president Ronald Reagan esmakordselt kohtus oma ametisoleku ajal teise tuumarelvastuse hiiglasega. Teine, et nad nagu nõustusid tulevikus veelgi kohtuma.

Gromõko kordas tihti sama väidet, et Reagan ja USA peavad näitama valmisolekut praktilisteks sammudeks ja mitte ainult rääkima. See oli ka Gromõko ainus väide, tal polnud midagi muud pakkuda.

Kuid üks USA kommentaator ütles, et kui Gromõko jõuab tagasi Moskvasse, siis ta võib rääkida seal N. Liidu uutest suhetest USA-ga.

Üldiselt arvatakse, et kuigi Reagan — Gromõko nõupidamised andsid mõnesugust optimismi, on esialgu liiga vara hinnata. Oodatakse ka, et millise aruande esitab Gromõko oma poliitbüroole. Kuna N. Liidus on juhtkonnas võimuvõitlus, on lõplik otsustaja, kuidas N. Liit vastab president Reagani kutsele relvastuse üle rääkimiseks. Mis ka tulemus võiks olla, pole enne mingit uut initsiatiivi, kui USA presidendivalimised on möödunud.

Ametlikud avaldused USA's ja N. Liidus vihjavad, et Gromõko reis on kitsendanud vahemaad kahe tuumarelvajõu vahel, Shultzi hinnangul oli optimismiks põhjust,

kuna Gromõko oli kohtumistel rääkinud pingeliselt, kuid rahulikult ja ärimehelikult asjalikult internatsionaalseis küsimusis, kuigi kahe mehe vahel oli olnud ilmne usaldamatus.

Kuid Gromõko oli pessimistlik, kes pärast kokkusaamist ütles Tassile, et jutuajamine president Reaganiga ei tõinud kahjuks võimalikuks praktilist positiivset poliitilist kursimuudatust USA valitsuse välispoliitikas.

Uuesti kanti neid rahvamustri tikanditega riietusesemeid Maakondade Päeva meenutusõhtul. Pildil vasakult Linda Liigand, Elna Kungla, Uno Kook, Linda Kook ja Anne Pajuäär.

Foto: Vaba Eestlane

Oodatakse võõrriikide investeeringuid

OTTAWA — Võõrriikide investeeringud on võtmeks kanada töötute tagasi tööle panemiseks, ütles peaminister Brian Mulroney, märkides et konservatiivide partei jätab kõik teised tähtsamad küsimused ootejärjekorda seniks kui ta tegeleb töötuse probleemidega. Ta lisas, et Kanadal pole küllalt raha kahele miljonile töötule töökohtade loomiseks, sellepärast tuleb kutsuda „meie välisriikide sõbrad", et nad tuleksid Kanadasse äri tegema.

Mulroney väljendust, et „välis-kapital on teretulnud", peetakse märgiks Kanada rahvusliku majandispoliitilise ajajärgu lõpetamiseks, mida Kanada püüdis teha peaminister Pierre Trudeau ajal, kes tahtis oma rahvale anda suurema kontrolli välisriikide investeeringute üle.

Mulroney ütles, et esimene samm tema plaanis on panna töötud tööle.

Selleks ta korraldab 14. novembril nõupidamise provintside ministritega

aktuaalsete majandusprobleemide arutlemiseks.

Peaministri ütluse kohaselt on Kanada finantsiline olukord väga tõsine ja nõuab suuri kulutuste piiramisi. Selletõttu tulevat ka paljud valimiskampaania ajal antud lubadused edasi lükata.

Reagan ütles:

USA'l on „terasest selgroog"

WASHINGTON — USA president Ronald Reagan ütles pärast „lepituskatset" N. Liiduga, kus olid arutlusel revlastuse probleemid, et „tema riigil on terasest selgroog", mis ei paindu kui provotseeritakse.

Kõneledes üliõpilastele ja tõenäoliselt ka N. Liidu „kõrvadele" enne reedest kohtumist N. Liidu välisministri Andrei Gromõkoga, hoiatas Reagan:

„Onu Sam on sõbralik vana mees, aga tal on terasest selgroog. Me peame olema küllalt tugevad ja küllalt ennast usaldavad, et olla provotseerimise puhul kannatlikud,

aga meile peab olema samavõrdselt selge, et teatud punkti tõugates, võib sel tagajärjeks olla hukatus."

Reagan kõneles presidendi valimiskampaania reisil Ohios.

Samal ajal Reagan sai uuteks relvastuse kontrolli läbirääkimisteks toetust oma demokraatlikult võistlejalt, kui mõlemad mehed valmistusid läbirääkimisteks Gromõkoga. Walter Mondale, jõudes New Yorki kohtumise eelsel õhtul, ütles:

„Me seisame koos kui üks mees oma presidendi seljataga, kui meil on läbirääkimised võõrastega.

Ma tahan talle öelda, et viivitamisega ei ole midagi võita

ja see on meie lootus, et ta (Gromõko) võtaks seda kohtumist tõsiselt."

Mondale ei saanud siiski jätta Reaganit kritseerimata, öeldes „selle presidendi töötulemused relvastuse kontrolli alal on kahvatuimad moodsas ajaloos."

Relvasaadetis Iirile tabati merel

DUBLIN — Kaks Iiri sõjalaeva püüdsid kinni traaleri, millega taheti Iiri Republikan Armeele viia suurem relvasaadetis, mis tuli Ameerika Ühendriikidest. Saadetis ustakse olevat suurim pärast aastat 1973, selle hulgas oli automaatrelvi, lõhkeaineid ja laskemoona. Tavaliselt on süüdistatud N. Liitu Iiri vastupanuliikumise toetamisel.

Lubadusi ei tohi unustada

Õppetöö algas eesti keskkoolis ja gümnaasiumis

Möödunud reede õhtul toimusid Eesti Majas tunnise vaheajaga eesti keskkooli ja gümnaasiumi avaaktused; mõlemad õppeastused alustasid eesti ainete õppimisega, kuigi esimesel koolipäeval piirduti aktuse järel vaid registreerimise ja klassiga tutvumisega.

Keskkooli avamisel ütles palvuse Rita Lees, paludes Taevaisa õnnistust koolitööle ja nende vanemaile.

Koolikomitee esimees H. Lupp tervitas noori kooliaasta alul, märkides et keskkool saab 2. oktoobril 20-aastaseks. See alustas tööd 20 aastat tagasi 11 õpilasega, nüüdseks on keskkooli lõpetanud 425, kelle osatähtsus eesti rahvuslikus elus on väga tähtis, nagu seda näitas ESTO-84, mille korraldajaist osa olid endised õpilased.

Ta märkis edasi ka teist juubelit, et algkool saab 24. oktoobril 35-aastaseks. See alustati 35 õpilasega, nüüdseks on lõpetanud 1279. Paljud tänased vanemad on kord ise olnud õpilased.

H. Lupp tänas kõiki, kes aitasid kaasa ESTO-84 heaks ja rääkis muudatusest algkooli õpetajaskonnas, kus V. Lenk asendas endise koolijuhataja H. Ründva.

Samuti koostööst Toronto linnavalitsusega, kes keskkooli osas kannab kuni 8. klassini kulusid.

Lõpuks ta nimetas veel kolmandat juubelit: 40 aastat möödub sellest kui vanavanemad põgenesid kodumaalt, kuid paljud hukkusid ka tormis. Pääsenud tõid lubaduse Eesti eest võidelda, et see saaks vabaks. Meie ei tohi seda lubadust unustada, noortel tuleb seda lubadust edasi kanda. Ka praegu põgenetakse Eestist oma elu kaalule pannes, midagi pole seal muutunud. See näitab kui tähtsad on meie kohustused oma rahva vastu. Teie kohus on õppida eesti keelt, et eestlasteks jääda, aga see ei tohiks teile olla raske.

Koolijuhataja E. Marten ütles tere tulemast õpilasile, kahekordse tere tulemast aga neile, kes tulevad keskkooli esimest aastat, öeldes noortele, et nad on need, kes kannavad edasi eesti keelt ja eesti meelt.

Peale ESTO-84 oleks vaja koolis eesmärgiks võtta tihedam kodu ja kooli vahekord. Mitmel ei ole kodus suhtlemiskeeleks enam eesti keel.

Üksteisest paremaks arusaamiseks tuleb vaadata, kuidas täita seda lünka. Kooliaeg õppeaasta jooksul on 90 tundi, selle ajaga ei saa eesti keelt koolis kätte õpetada. Ta avaldas lootust, et tuleval kevadel on kooli töötulemused paremad, kuna pole vaja koolitööd jagada muudele vajadustele ettevalmistusteks.

Vaadates eelolevale õppeaastale märkis ta, et 2. nov. on ühine marditrall gümnaasiumiga, ühised on jõulupuu, talipäev ja koolide kevadpäev (võib-olla Montrealis või Quebecis). Sügisel on koolide juubelipidustus, kuhu kutsutakse kokku kõik endised lõpetajad, milleks on varutud kõik Eesti Maja ruumid. Teadete osas märkis ta, et I klassi juhatajaks on Juta Puhm, II kl. Endla Komi, III kl. E. Marten, rahvatantsu õpetatakse kahes grupis, vanemaile on õpetajaks Anne Tüll, nooremaile Piret Komi.

Lõpuks lähenes ta noortele küsimusega: milleks oleme siin? Vastuseid on mitu, kuid üks vastus on siiski ühine.

Seda tunnete oma südames, et eesti kool on midagi teie elust, mille järele tunnete vajadust.

Rahvas kuhu kuulume ei kao, eesti rahvas on tuhandeid aastaid vana, see poleks püsinud ilma oma keeleta. Õppetöö alul teame, et meie süda tuksub edasi eesti vaimu ja kultuuri edasi kandmisel. Seda kinnitati Eesti hümniga.

Selle järel asusid lapsed klassidesse, kus täitsid registreerimislehti. Esimest klassi alustasid 16, kuid arvatake, et see arv suureneb, kuna algkooli lõpetasid 20.

Hiljem alanud Täiendusgümnaasiumi avaaktus toimus väiksema perega. Koolikomitee esimees H. Lupp märkis neid, koolide kohta antud andmeid, mis juba keskkoolis oli öeldud. Ka tänas ta õpilasi kaasabi eest ESTO-84 ürituse korraldamisel. Samuti märkis ta kodumaalt lahkumise 40. aastapäeva ja ütles,

et noorte kohus on meelde tuletada, mida teised nendevanused kodumaal peavad läbi elama.

Ta avaldas lootust, et noored tahavad neid kohustusi täita.

Koolijuhataja E. Marten tegi teatavaks, et I klassi juhatajaks on Vaike Rannu ja II kl. Ene Lüdig, kunstiringi juhatab Abel Lee, ajakirjanduslikku ringi Kadi Kaljuste. Kui õpilaste arv kasvab võib veel uue ringi asutada. Koolitöö toimub sama skeemi järgi, igal koolipäeval on 2 eesti keele tundi, keelekorrastamine ja kirjandus; viimasel on kavas A. Viirlaidi „Ristideta hauad" II köide, ka jätkuvad loengud. Koolijuhataja märkis, et lootuste kohaselt kujuneb eelolev õppeaasta huvitavaks.

Gümnaasiumi aktus lõppes Eesti hümniga, klaveril saatis mõlemal korral Lisa Abe.

Toronto Eesti Seltsi 35. AASTAPÄEVA BALL

17. nov. 1984 kell 7 õ. Eesti Maja suures saalis.

Õhtusöök, baar, tants, eeskava.

V. Gustavsoni orkester. Eeskavalises osas *Avo Kittask*.

$30 isikult koos õhtusöögi ja veiniga. Toronto Eesti Seltsi juhatus palub piletid lunastada eelmüügilt, niipea kui see on võimalik ja mitte hiljem kui 2. nov. 1984. Laudade reserveerimiseks ja informatsiooniks helistada prl. Piret Komi 447-7610.

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

TOIMETAJA: Hannes Oja

TOIMETUSE KOLLEEGIUM: Karl Arro, Heino Jõe, Olev Träss

TELEFONID: toimetus 444-4823, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 444-4832

TELLIMISHINNAD Kanadas: aasta $51.—, poolaastas $28.— ja veerandaastas $15.—

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $65.—, poolaastas $35.— ja veerandaastas $18.—

Aadressi muudatus 70 c. — Üksiknumbri hind 70 c.

KUULUTUSTE HINNAD üks toll ühel veerul: kuulutuste küljel $4.75, tekstis $5.—, esiküljel $5.50

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher Ltd.
1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

ESTO Passi toimkond. Toimkond on ESTO Passi aktsiooni läbiviimiseks ühendust võtnud äridega ja restoranidega Toronto all-linnas, samuti paljude teiste aktsioonist huvitatud ettevõtetega. Toimkond on koostanud ESTO kavaraamatu, mida jagati Esto ajal tasuta ESTO Passi omajaile. Teistele müüdi $2.00 eest. Toimkond viis läbi ka ESTO õlle, ESTO veini ja ESTO viina aktsiooni. Pildil vasakult Valdo Tammark, Elva Palo, Inga Eichenbaum, Eric Miller, Lydia Aruvald, Elle Rosenberg, Peeter Tammark ja Kaius Mei-poom. ESTO-foto

Kommentaar

Käbiaasta

Igaüks, kellel vähegi silma on looduse jaoks on märganud tänavu erakordset kuusekäbide rohkust. Kuused lausa „tilguvad" käbidest. Peaaegu sama võib ütelda teiste okaspuude kohta — tsuugad (hemlokid) on täis väikesi rohelisi käbinuppe ja palsaminulud (balsamid) kannavad rikkalikku käbikoormat.

Lehtpuud pole vähem viljakad — sarapuudel, pöökidel ja tammedel on rohkesti pähkleid ja tõrusid, vahtratel ripub „ninasid" kobarate viisi ja jalakatel ning künnapuudel (nii palju, kui neid taudist on säilinud) on palju litri-kujulise lennutiivaga seemneid. Kased puistavad oma tibatillukesi seemneid nii rohkesti, et teede-pervedel ja peenardel, kus on paras idanemise võimalus, tõuseb taimi nagu külvikastis. Muidugi — ega neist kõigist puid ei saa. Miljonitest idanema ja kasvama hakanud idu-taimedest jääb elama ainult väike murdosa ja murdosa omakorda nendest jõuab kunagi puudeks sirguda. Kuuskede viljakust ei suuda aga ükski teine puuliik ületada, sellepärast on õigustatud tänavust aastat nimelt KABIAASTAKS kutsuda.

Õuna- ja puuvilja-aastate põhjust on palju uuritud, käbiaastate põhjust vähem. Tulemused ei anna ühte selget vastust. Puude viljakus oleneb ilmastikulistest tingimustest, tuultest ja putukate tegevusest ning paljudest pisiasjadest, mis kokku annavad märgatava tulemuse. Enne kui teadlased puude viljakuse uurimisega alustasid, püüdis vanarahvas sellele põhjust leida ja seda mitmesuguste põllusaakidega ühendusse panna. Need vanarahva põhjendused ja tähelepanekud olid enamasti paljude aastate vaatluse ja kogemuste tulemus. Ühte neist on praegu eriti põhjus välja tõsta: enne kui puud surema hakkavad, on nad eriti viljakad ja seemnerohked.

Saastatud õhk linnades ja tööstusasulates avaldab tugevat tolmet paljudele puudele. Okaspuud langetavad okkad varem, kui nad seda teeksid normaalsetes tingimustes. Lehtpuude lehestik närbub sügissuvel ja värvitoreda sügise asemel peame leppima sellega, et pruunid ja kortsunud lehed lihtsalt variseva. Loodusesõbrad on kindlasti märganud sügisvärvide erinevust linnaparkide ja metsade vahel.

Tänavu on karta, et sügisvärvide ilu nautimine jääb kasinaks ka metsades. Lõuna-Ontario ja Muskoka piirkonna metsadel puudub tänavu see sügavroheline lopsakus, mis on nii iseloomulik kolletamise eelsele ajale. Lehtpuude lehed on pruunikad ja väiksemad kui harilikult. Ühelt poolt mõjutas lehestiku kujunemist kuiv kevad. Kui siis hiljem vihmad saabusid, tõid need alla õhus lendavat saasta nii rohkesti, et vihmad olid happelisemad kui tavaliselt. Koguni nii happelised, et need mõjutasid puude lehtede kasvu. Rohkem on kannatanud pehmete lehtedega puud — kased, vahtrad, haavad; nahkjate lehtedega tammed on vähem mõjutatud.

Sügisvärvide andjad metsadele on aga just need happelise vihma all kannatanud lehtpuud. Nii pole tänavu värvitoredat sügist oodata. Või siiski — loodust erinevates paikkondades ei saa panna ühise reegli alla. Võib olla, et leidub kohti, mis rüvetusest on mõjutamata.

Kanadas valitseb põhjendatud arvamine, et happevihmades on süüdi peamiselt Ühendriikides suitsevad korstnad, Happevihmade ja saastamise kontrollimiseks on püütud Ühendriikidega koos ühiseid samme astuda. Sealtpoolt ei ole aga näidatud mingit huvi, kuna saastamise kontrollseadmed on kallid ja muudavad kogu tootmisprotsessi hinda, ükskõik millise produktiga on tegemist. Ühendriikide valitsusvõimud pole võtnud Kanada-poolseid soove kuuldavakski, kuna valitsuse ülesandeks on esmajoones kaitsta oma maa eraettevõtlust. Kanadale vastati — pange eelkõige osa saastamine seisma, siis tulge meiega rääkima.

Kanada uus konservatiivne valit-

(Jätk lk. 8)

Paavsti missioon Kanadas

Kogu Kanada elas 12 päeva kestel Rooma paavsti Johannes Pauluse külaskäigu tähe all. Imestamisväärselt tugeva füüsilise konstruktsiooniga 64-aastane paavst oli kogu selle aja kestel vahetpidamatult jalul, reisis ühest Kanada linnast teise ja pidas kõnesid, jumalateenistusi ja jutlusi, käsitades praeguse keerulise ajastu kõiki probleeme. Oma külgetõmbava käitumisega, sõbraliku olekuga ja lihtsa esinemisega köitis ta miljoneid inimesi ja teostas oma suure missiooni, mille eesmärgiks oli elustada siinset usuelu, äratada inimestes jälle lugupidamist vanade, praegusel moodsal ajal unustatud moraaliprintsiipide vastu ning võidelda nõrkade ja puudustkannatajate huvide eest. Paavsti kõnede repertuaaris oli eriti tähtis koht antud ka maailmarahu viljelemise probleemidele, mida ta käsitas peaaegu kõigis oma kõnedes ja mis käis juhtmõttena läbi tema sõnavõtust Ottawas valitsuse liikmetele ning diplomaatkonna esindajatele.

Poola päritoluga paavst Johannes Paulus on kahtlemata erakorraliste võimetega, ambitsioonidega ja usuliste tõekspidamistega vaimulik, kes erineb tunduvalt oma eelkäijatest Vatikanis, kes eelistasid oma väikese riigi müüride vahel istumist rahva hulka siirdumisele ning inimestega lähedase isikliku kontakti otsimisele. Johannes Pauluse kreedo ei piirdu kuivade, akadeemiliste ja teoreetiliste kirikuseinte vahel peetud jutlustega, vaid tema võitlus ristiusu populariseerimiseks ja jumalasõna kuulutamiseks viib teda suurte rahvamasside keskele, tavaliste inimeste juurde, kellele ta ei räägi mitte ainult usust, Jumalast ja Kristusest, vaid igapäevase elu probleemidest ja väärnähetest, mis kipuvad iga aastaga üha rohkem maad võtma ja suruvad vanad üldtuntud usulised printsiibid kõrvale.

Paljud nendest, kes jälgisid paavsti külaskäiguga seotud sündmusi televisioonisaateis või kellel oli isiklikult võimalus mõnest tema osavõtul korraldatud üritusest osa võtta, olid võibolla häiritud sellest toredusest, hiilgusest ja pidulikkusest, mida pühendati paavsti massjumalateenistustele ja teistele tema külaskäiguga seotud algatustele. Kahtlemata on selles kriitikas terake tõtt, kuid sel puhul ei tohi unustada, et rahvamasside tähelepanu tõmbavad ja haaravad alati suurejoonelised sündmused ja spektaaklid, kuna tagasihoidlikud üritused jätavad pealtvaatajad ja kaaselajad külmaks. Katoliku kirikus rikkalike traditsioonidega läbipõimitud suurejoonelised vabaõhujumalateenistused olid seega täielikult põhjendatud ja kuulusid paratamatult paavsti missiooni täitmise juurde.

Kõned, mis käsitasid abordi ja sünnikontrolli, hukkamõistmist, vaeste ja väetite abistamist, õiglase jaluleseadmist, rikaste rahvaste suuremat toetust vaestele rahvastele, maailmarahu ja teisi probleeme, nõudsid paavstilt kahtlemata erakorralist taktitunnet ning sõnadega zhongleerimist, et vältida konflikte Kanada valitsuse seisukohtadega. Tema kõrgest idealismist ja usulistest tõekspidamistest kantud ettepanekud sünnikontrollist loobumiseks on praktiliselt siiski vastuolus nälgivate rahvaste abistamise kampaaniaga, kuna rikkamad riigid ei suuda kõige parema tahtmise juures toita ja katta tohutult siginevaid Aafrika ja Aasia rahvaid. Ta sõnavõtud maailmarahu viljelemiseks on mõistetavad ja arusaadavad, kuna üheks tema suureks ülesandeks on rahu propageerimine ja sõdade vältimine. Kuid poola päritoluga kirikupea teab kõige paremini, et maailmarahu ei saa kindlustada ainult ühepoolselt ning seetõttu kujunes selle teema käsitamine ainult põhimõtteliseks deklaratsiooniks, mis oli kaugel konkreetsetest ettepanekutest.

Poola rahvas — nii Poolas kui mujal — on õnnelikus olukorras, et tal on vaba Poola eest võitlemiseks selline tugev ja mõjurikas toetaja nagu seda on Rooma paavst. Kanadas ja USA-s elavate poolakate suur lugupidamine oma vaimse juhi vastu avaldus ka Torontos korraldatud poola meeleavaldusel, millest võttis osa 55.000 poola päritoluga kanadalast ja ameeriklast. Vaimustatud rahvahulkadele peetud kõnes rääkis paavst vabaduse ja solidaarsuse tähtsusest rahvaste elus, vihjates sellega kommunismi ikkes vaevlevale poola rahvale.

Paavst Johannes Paulus levitas oma külaskäiguga Kanadas pühakirja kohaselt usku, lootust ja armastust. Tema võimupiirid ei küüni loomulikult Kanada elu juhtimisele ja Kanada rahva tuleviku kujundamisele, kuid ta andis siiski miljonitele inimestele oma kõnedega inspiratsiooni inimkonna vaimsetele väärtustele ja kõrgematele paleustele mõtlemiseks, jagades sellega nagu värskendavat hommikukastet materialismist läbiimbunud ja sisepoliitilistest pisiprobleemidest puretud Kanadale.

K. A.

Eesti kirjanduselu edukusest

USA suurajaleht vaatleb Kaplinski luuletust ja PEN klubisid

New York Times avaldas pikema Edwin McDowelli kirjutise „Estonian literature thriving" (Eesti kirjanduselu edukas), kus on küsitletud Yale's asuvat eesti luuletajat ja Eesti PEN klubi abiesimeest Aleksis Rannitit.

Hiljutisel internatsionaalsel kirjanike organisatsiooni PEN kongressil Tokios romaanikirjanik Kurt Vonnegut jr. sai pamfleti, mis oli väljaantud Eesti PEN klubi poolt. Selles oli luuletus Eestist, mida Vonnegut hiljem kirjeldas kui „täiesti imetletavat", see oli allegooriline appihüüe vabadusele maalt, mis on olnud liidetud N. Liiduga aastast 1940.

Pamflet, mis jäi Vonneguti tähelepanu alla ei olnud kongressil kogemata. Seda levitas Aleksis Rannit, Eesti PEN klubi liige, kes on kuulunud PEN klubisse 1935. aastast alates ja on organisatsiooni abiesimees juba viimased 12 aastat.

Rannit ütles ajalehe reporterile, et ta mõtles, et see oli kaunilt kirjutatud jõuline poeem, mispärast ta valis selle näitena eesti luulest. Rannit on pensioneeritud Yale'i ülikooli Vene ja Ida-Euroopa uurimiste kuraator.

„Nii ma küsisin oma sõbralt Lewry Nelsonilt, kes on võrdleva kirjandusteaduse professor Yale'is, et ta tõlgiks selle inglise keelde, kasutades piibellikku keelt nagu see oli originaalses tekstis. Siis ma levitasin seda PEN kongressil Tokios", seletas Rannit.

Luuletus, mille autor on Jaan Kaplinski, on viimane panus üllatavalt rikkast ja mitmekülgsest eesti kirjandusest — kultuurist, mis on edenenud ja arenenud vaatamata mahasurumise katsetele.

„Elanike arvuga võrreldes" kirjutas prof. Rannit „Encyclopedia of World Literature in Twentieth Century" „Eesti on avaldanud rohkem tiitleid ja trükkinud suuremal arvul kui paljud teised rahvad Euroopas, väljaarvatud Island".

Kaplinski pole kunagi seletanud oma allegoorilist poeemi, aga lugejail on vähe raskusi selle mõistmiseks, et see on suunatud otse venelastele.

„See oli avaldatud väikses kirjandus-ajakirjas Eestis, kuna tõenäoliselt tsensor, kes luges käsikirja, ei mõistnud seda," ütles Rannit. „Hiljem sai sellest teatud liiki põrandaalune hümn ja nüüd on see eriti populaarne mitte üksi Eestis, vaid ka Poolas, kuhu see on tõlgitud ja omaks võetud Solidaarsuse liikumise poolt." Rannit lisab sellele, et ta kuulis äsja, et see on tõlgitud ka jaapani, hollandi ja hispaania keelde.

Teatud arv eesti kirjanikke hukkus N. Liidu sunnitöölaagreis, vanglais ja vaimuhaiglais, aga paljud põgenesid Läände. Eesti PEN klubi organiseeriti uuesti Rootsis, kuid pärast 1971. aastat on selle peakorter olnud USA's. Praegu on klubil 46 liiget neljal kontinendil.

Eesti pagulasautorid on loonud tuhandeid lehekülgi ilukirjandust raamatuina ja kirjandusajakirjades nagu Mana, mis ilmub Torontos ja Tulimuld, mis ilmub Lundis, Rootsis, kus eksisteerib ka eesti raamatuklubi.

Eesti luuletaja Marie Under, kes kuni surmani 1980 elas Rootsis, oli ainus sel ajal elus olev PEN auliige ja oli esitatud mitmel korral Nobeli laureaadiks.

Internatsionaalne PEN ei tunnusta N. Liidu poolt tehtud korraldust PEN klubide sulgemiseks Eestis ja Lätis. Need klubid on jäänud pidevalt aktiivseiks. Rannit meenutas, et 1951. a. Johannes Becher, Ida-Saksamaa kirjanik, tuli Internatsionaalsele PEN kongressile ja tegi ettepaneku, et organisatsioon saadaks Stalinile tervitustelegrammi, et ta vabastas Euroopa. 22 riiki hääletasid ettepaneku poolt, kaasaarvatud USA, aga 23 hääletasid telegrammi saatmise vastu.

„Ma olin seal ja nii oli Läti delegaat ja me hääletasime sellele vastu", ütles Rannit. „Tänapäeval seda sorti resolutsioonil poleks enam mingit shanssu läbi minna, aga sel ajal meie hääled olid kaalukeeleks".

Kanada parlament avatakse 5. novembril

OTTAWA — Kanada 33. parlament tuleb kokku esmaspäeval, 5. nov., kaks kuud pärast valimisi, teatati peaministri büroost. Mõlemad poliitilised opositsiooniparteid nõudsid varasemat parlamendi kokku kutsumist akuutsete majandusprobleemide lahendamiseks, mida valimiskampaania ajal konservatiivid olid ka lubanud.

NATO ja Varssavi pakti riigid peavad manöövreid

BONN — NATO ja Varssavi pakti jõud alustasid septembri alul kahekuiseid sügismanöövreid, millest peagu üks kolmandik miljonit sõdurit osa võtavad, vaadates üksteisele näkku kaheks jagatud Euroopas.

Kuni 60.000 sõdurit võtavad osa „Shield 84", suurimaist idabloki sügismanöövreist viimasel kuuel aastal, mis tegelikult toimuvad Tshehhoslovakkia pinnal. Samal ajal 58.000 inglise sõdurit alustasid Inglise kanali ületamist, ühinemaks teiste NATO üksustega „Autumn Forge" manöövreiks Euroopa pinnal.

Molotov tahtis Rootsit pressida

Molotov tegi N. Liidu, USA ja Briti välisministrite kohtumisel Moskvas a. 1943 ettepaneku sundida Rootsit andma liitlastele lennuväljasid sõjapidamiseks Saksamaa vastu, kirjutab oma memuaarides end. suursaadik Ingemar Hägglöf, kes sel ajal viibis Moskvas Rootsi suursaatkonna teise mehena.

Molotov tegi samal ajal ettepaneku, et ka Türgi tuleks sõtta sundida, et kergendada saksa survet idarindel. Selles viimases osas said rootslased informatsiooni, kuid ilmselt olid inglased ja ameeriklased otsustanud varjata kõnesolnud plaane Rootsi ees. Briti välisminister Eden ja USA välisminister Hull olid plaani vastu kategooriliselt.

Lugeja kirjutab:

ESTO '88

Ikka jälle ja jälle jääb õhku rippuma järgmise ESTO asukoha küsimus. Võttes aluseks ESTO eesmärke — meie vabadusnõudlust ja väliseestluse säilimist, siis ESTO 88 peaks toimuma Saksamaal ja järgmisil põhjusil:

1) Kui ESTO-84 meie manifest esitati „raatuse platsil" provintsi juubeliaasta ja keskvalitsuse valimiskampaania tähe all, siis vaba maailma tähelepanu saamiseks tuleb see teha iseseisvalt Saksamaal, Bonnis;

2) Praegu taunime lääneriike ükskõiksuses Balti riikide suhtes, siis tuleks meil välja tuua Ribbentropi — Molotovi pakt, kus tegelikult meid müüdi itta, koputades seega asjaosaliste südametunnistusele:

3) Meie tulevikust ei ole huvitatud ei USA Läänerannik ega teiselpool maakera asuv Austraalia vahelduva sotsialistliku valitsusega, kuigi neis paigus on elukoha leidnud meie aktiivne eestlaskond, vaid tuleviku Ühendatud Euroopa, kus vabad väikeriigid on olulised suure Venemaa vastu. Seega meie praegune vabaduspüüe on oluline Vaba Euroopa tulevikule.

4) Vabadusparaadil tähelepanu saamiseks tuleb kasutada erakordsust. Massiliselt silte erinevais keeltes — lippe (Torontos sajad lipud jäid plastikpakendeisse), õhupalle, mis paraadi lõpul tekstiga varustatult vabastatakse. Samuti paraadi lõpul lühem pop-kontsert ja meie noorvõimlejad, kes kahtlematult leiavad tee ajakirjandusse, seega täidavad ka meie paraadi eesmärki.

5) ESTO-88 Saksamaal. Viime noored Läänemere kaldale, koduväravate vahetusse lähedusse, mille vette heidame tuhanded pudelpostid Lääne Taara tuulte uhtuda, mis varustatud peale vabadusnõudluse saatjate aadressidega hilisemaks reaktsiooniks;

6) Kuigi ESTO-88 ei suudaks tuua kokku ESTO-84 massi, siiski tuhanded läheksid tallama vanu põgenikuaegseid radu, kui ka skaudi maailmalaagri mälestused leiaksid elustamist;

7) Kuigi Saksamaa eestlaskond on rohkem hajunud ja seega raskem korraldada tsentraalset pidustust oma näituste ja teatritega, siis ESTO-88 võib kujuneda rohkem ekskursiooniks, kust peale paraadi laulupeogrupid suunduvad teistesse Euroopa pealinnadesse, esitades organiseeritult meie vabadusnõudlust kohalikele valitsustele.

Eelnevat rakendades ületaks ESTO-88 oma eesmärgilt senised. Oleks taas uus ESTO suursaavutis.

Tagaplaanil olija

VALVEARST NÄDALALÕPUL

6., 7. ja 8. okt.
dr. T. Sauks, tel. 461-0912

13. ja 14. okt.
dr. M. Leesment, tel. 481-6834

Peakonsul E. Jaakson Washingtonis

Eesti Vabariigi esindaja USA's peakonsul Ernst Jaakson viibis kolmapäeval, 12. septembril Washingtonis, käies koos Läti ja Leedu vabariigi esindajatega välisministeeriumis. Neid võttis vastu ministeeriumi Euroopa osakonna direktor, välisministri assistent Mark Palmer koos Ida-Euroopa osakonna abidirektori, välisministeeriumi juriidilise osakonna esindaja, N. Liidu osakonna ja Balti osakonna esindajatega. Vastuvõtt toimus ühenduses kohtuprotsessiga, mis on käimas mõnede baltlaste deporteerimise küsimustega.

Pärast välisministeeriumis toimunud vastuvõttu oli kolme Balti vabariigi esindajal omavaheline koosolek ühiste küsimuste arutlemiseks ja seisukohtade võtmiseks.

ERKÜ esimehe Juhan Simonsoni poolt saadeti USA välisministrile Georg Shultzile samas asjas pikem kiri, kus selgitati baltlaste erilolukorda.

Filatelistidele

Toronto Eesti Filatelistide Selts alustab sügise saabumisel oma traditsiooniliste vahetusõhtudega. Harilik viiekuine suvevaheaeg oli sel aastal ESTO '84 tõttu n.ö. kahes osas, kuna selts korraldas pidustuste raamides teiste näitustega koos ka filatelistliku väljapaneku. Sellest võttis osa suurem osa seltsi liikmetest, nii eksponaatidega kui ka oma postkontori ametnikena.

Nagu varematel aastatelgi toimuvad kokkutulekud-vahetusõhtud endiselt Eesti Majas iga kuu esimesel neljapäeval. Esimene uuel hooajal leiab seega aset neljapäeval, 4. oktoobril algusega kell 7.30 õhtul. Koht on ainult selleks korraks klassiruum nr. 10 (riietehoiu kõrval). Edaspidi peetakse kokkutulekud endisel viisil klassiruumis nr. 9.

Juhatus loodab avaõhtust rohkearvulist osavõttu. Ka külalised ja uued liikmed on teretulnud.

Eesti sotsiaal-ala töötaja Kanada väljaandes

New Brunswicki sotsiaaltööliste ajaleht „Dossier" kirjutab oma organisatsiooni Saint John Chapter News rubriigis, et üheks huviobjektiks on ühingule, et kaks kohalikku sotsiaal-ala töötajat Connie Harrison ja Vilma Kurol on andnud intervjuud väljaandele, mis katab sotsiaal-ala tööd Kanadas. Karen Hill'ile, kes on Canadian Council on Social Development teenistuses, on antud õigus koguda eriinformatsiooni kanada sotsiaaltööst.

Vilma Kurol oli esimene Tallinna Sotsiaal- ja Kodundusinstituudi lõpetaja, kes võeti vastu Kanada üleriigilisse kutseliste sotsiaal-ala töötajate organisatsiooni (CASW), peale seda kui Eesti instituudi õppekava tunnistati vastuvõetavaks Kanadas.

Vilma Kurol spetsialiseerus lastekaitse alale. Ta oli ka New Brunswicki kutseliste sotsiaal-ala töötajate organisatsiooni üheks asutajaliikmeks.

Kommentaar

(Algus lk. 2)

sus tahab tihendada sidemeid Ühendriikidega ja meil tuleb loota, et tihedamate sidemete hulka kuulub ka happevihmade probleemi lahendamine. Muidu võib juhtuda, et vanarahva tarkus käbiaasta põhjuse seletuseks on tõepoolest õige ja ees ootavad aastad, kus pole ei käbisid ega ka okkaid.

lnj.

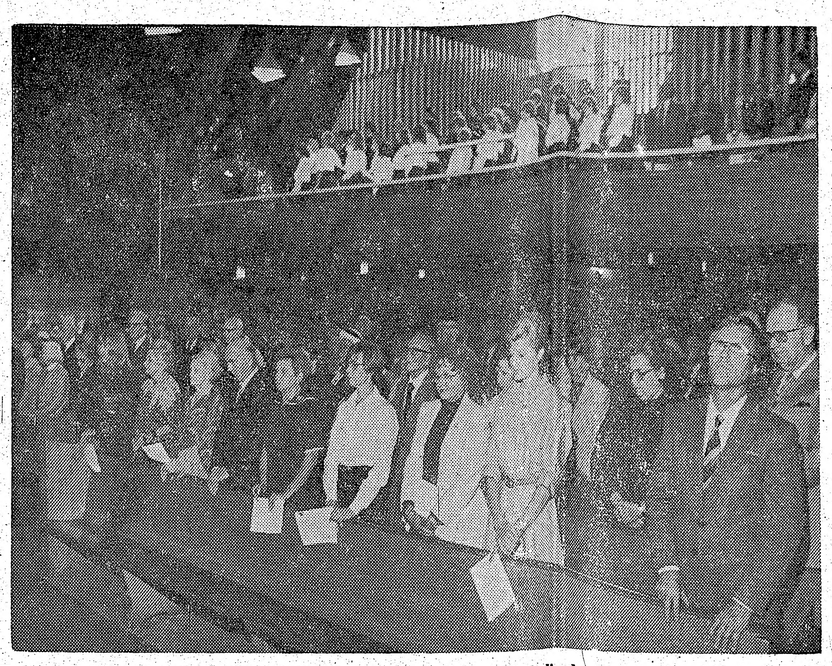

Kodumaalt lahkumist tähistati Peetri koguduses 23. septembril. Kirikulised meenutasid oma lahkumist 40 aastat tagasi. Pildil vaade kirikulistele, rõdul dr. R. Toi juhatab ESTONIA koori.

Foto: Lembitu Ristsoo

Et ka kodumaal teatakse

Eestis ilmuv ajaleht „Sirp ja Vasar" avaldas Randpere ja Milleri ärahüppamise loo — Heidetakse halba mainet ärahüppajate kogemustele ja võimetele

Valdo Randpere ja Leila Milleri ärahüppamine on löönud valusalt N. Eesti juhtkonna ridade teadvusse. Väga harva on parteilastel „närv nii mustaks läinud", et nad on hakanud vastama või kommenteerima maailma meedias käsitletud juhtumit. Aga Randpere-Milleri antud pressikonverentsi järelkajad pole leidnud ruumi mitte üksi läänemaailmas, vaid ka okupeeritud Eestis ja otse kultuuriministeeriumi ja loominguliste liitude häälekandja „Sirp ja Vasara" (nr. 36, 7. sept.) veergudel. Tavaliselt tehakse sellised asjad pagulastele mõeldud „Kodumaas".

Anton Malmre kirjutab: „Ühe laimukampaania anatoomiast", „Mäng mitmel käel", öeldes et „Lääne mitmes massiteabekanalis lühiajalist tähelepanu pälvinud reetmislugu on sealses pressis nüüdseks enamasti unustatud. Vaid USA raadiojaamad „Ameerika Hääl" ja „Vabadus" ei tüdi kordamast seiku V. Randpere ja L. Milleri „põgenemisloost", selgemalt öeldes kodumaa ja kodu vahetamisest ülejooksiku-pajuki vastu."

Ja autor peab vajalikuks selgitada „Kodumaa" lugejaile kuidas välismaal sellist pajukit välja teenitakse:

„Et seda tasa teenida, jagab välismaistes „häältes" sageli kõrgetasemeliseks poliitikuks tituleeritav V. Randpere pingutatult halvustavaid hinnanguid kõige kohta,

mis seotud maaga, kus ta on sündinud, kasvanud ja hariduse saanud.

Alles mõneaastase töökogemustega noor mees paneb enesekindlalt „paika" meie majanduse ja välispoliitika, kultuuri ja ideoloogiatöö, kasvatuse ja jurisprudentsi ning muudki, seda päljus võõraste ettekirjutlemist mööda."

Aga autor peab katsuma kodumaisele lugejale selgitada olukorratausta kuhu „ülejooksikud" on sattunud:

„Ülejooksikute ümber ülespaisutatud kära varjus tegutsevad mitmed eilsed ja tänased tumedad jõud. Kõrvuti staazhikate pagulastegelastega sagivad juba kogenud kodumaa reeturid."

Autor laskubki lähemalt tutvustama, kes põgenikke esimesena on vastu võtnud ja neid maailma meediale tutvustanud:

„Üks esimesi, kes põgenikepaari kui merest ilmunud kuldkala oma hõlma alla võttis, oli „vilunud õõnestusspetsi" A. Kippari juhitav kahtlastel rahadel hingitsev „ablastamiskeskus".

Just see sotsialismivastases psühholoogilises sõjas Lääne eriteenistuste tellimusi juhtiv tegelane sai esmavahendajaks algajate kodumaareetjate ning Rootsi võimude ja ajakirjanduse vahel.

Osavalt punutud salapäravõrk juhtunu algstaadiumis pidi kütma üles kodanliku massiteabe huvi ja tagama värskete klientide esimeste poliitiliste aktsiate võimalikult kõrge kursi."

A. Malmrel on üsna raske artiklit soovikohaselt kirja panna. Vägisi kipuvad nõukogude väljendused keelele, aga kuidas sa manad ja halvustad meest, kes alles hiljuti oli kodumaal kõrgel kohal; nii võiks ju tekkida arvamine, et kodumaised juhid on sisemiselt kõik Randpere taolised. Malmre jätkab:

„Kodumaata noorpaar püüab end igati näidata vanade „pagulasvõitlejate" veendunud aatekaaslastena, jõudes ülipüüdlikkuses väiteni, et juba ammu elatud isade maal lausa vastu tahtmist.

Nende sõnul valmistatud „pöördeliseks põgenemiseks paar viimast aastat."

Näib küll nii, et see ettevalmistus piirdus ennekõike nii ihaldatud kuulsusesära visioonidega. Ühes sealses pressiusutluses tunnistas „ülemerereisiks pikalt valmistunud" L. Miller, et tema teadmised Rootsist piirduvad vaid . . . „Abba" ja kuningapaariga.

Raja taga suurteks kultuuri- ja muusikategelasteks trügivail ärajooksikuil oli teatavasti kodumaalgi raskusi muusika tundmisega. Nüüd püütakse võõraste kommete, võõra keele ja eluväärtuste tõdesid kibekähku omandada. Vaevalt, et noodikirjaoskuse omandamisele sellise „koormuse" juures enam aega jääb.

Liialt kõvasti on kaks eldoradootsijat köidetud Suure Vale teenistusse.

Peaaegu igal sammul rõhutavad nad oma rahvustundeid, tänades välismaist pressi mõistva suhtumise ja nende „ürituse" toetuse eest.

Kuna mõlemad on lõpetanud kõrgemad muusikakoolid Eestis, ja nüüd heidab autor neile ette madalat nooditundmist, siis iseloomustab ta sellega Tallinna konservatooriumi taset. Kuid Malmrel on veel teinegi okas:

„Oma arvamistega sekkus loosse ka kahe aasta eest Läände lipsanud äraandja,

nüüd sagedastes esinemistes „professionaalseks kõiketeadjaks" pürgiv A. Vahtra,

aidates ärgitada kiiresti hääbuma kippuvat huvi jooksikute vastu.

Ühelt poolt kahtlustas ta leheveergudel V. Randperet salakuulamises, teisalt rõhutas temalt saadava info „tähtsust". Niisiis, tegutsemine põhimõttel, mida rohkem tolmu üles keerutatakse, seda kasulikum. Eelkõige raja taga unustust ja tegevusetust kartvatele „vabadusvõitlejatele". Praegu täidavad nad õhinaga ootamatult kaelalangenud sotsiaalset tellimust, pigistavad ajutistelt hoolealustelt välja just seda, mil parem minek propagandaturul õõnestuskaubana."

Kodumaa inimesed saavad pildi ka sellest, kuidas väliseestlased suunavad oma informatsiooni maailma meediasse:

„A. Kippar ja Co. valmistasid noorpaari ülesastumist pressikonverentsil Stokholmis põhjalikult ette,

andes jutule nimelt need suunad ja manipuleerides temaatikaga, mis paistis silma jäiga antisovetismiga.

V. Randperest ja L. Millerist said sobivad vahendid hoopis suuremate sihtide saavutamisel. Suunates kogu loo järjekordse Nõukogudevastase propagandakampaania radadele, tabati seda, mida neilt oodati.

Külma sõja klassikalisi kaanoneid mööda kokkukuhjatud valedelaviin sobib hästi R. Reagani kuulutatud kommunismivastase ristikäigu raamidesse. Lüües oma madala mätta otsast kaasa teravnevas ülemaailmses ideedeheitluses, kujutavad pagulastagurlased end suurte strateegidena ning puhuvad üles tegelike peremeeste poolt neile jäetud pisirolle.

Käraga „noorte põgenike raske saatuse ja sotsialismi ebainimlikkuse" ümber tõmmati taas tähelepanu ka „vabadusvõitlejate" eneste olemasolule, püüti veenda ülesostjaid kauba väärtustes. Siit ka pidevad vassingud ärajooksikute varasema staatuse ümber.

Mõõdutundeta võltsides näidati küllalt kõhna kogemustepagasiga endise ametniku V. Randpere kunagisi töökohti mitme suurusjärgu võrra kaalukamana.

Vist on Eestis ministri asetäitja koht nii madal ja tühine, et seda võib täita iga ametnik, või tahab autor öelda, et venelased juhivad niikuinii kõike, eestlased on ainult ametnikuseisuses, olgugi et on kuulekad parteilased. Aga Randperel polevat selge kõik nõukogude alusnähete hingelised küljed:

„Jõukohase panuse võltsmüütide püsimisse annab ka V. Randpere ise, ilmutades end lombitaguste pihiisade usina õpipoisina,

lahates agaralt talle nii hingelt kui ka erialalt hoopis võõraid nähtusi ja probleeme.

„Vaba maailma" karastuseta jooksikud ei anna endale nähtavasti veel täit aru tegelikust rollist suures ja näotus mängus, mille ettureiks nad kergekäeliselt hakkasid. Ilmselt lummab neid veel Lääne pressi esimene põgus tähelepanusööst, mida pagulastegelased katsuvad nüüd pikendada oma huvides. Kui ei aita uued rohkem või vähem osavad väljamõeldised, püütakse noorpaarile luua kannatajamainet, spekuleeritakse üldinimlike tunnetega. Nentides lihtsalt lapse mahajätmise raskust . . ."

Pikast loost selgub veel mõndagi, kuidas ärahüppajad omale uut elukohta sobitavad, aga lõpuks hirmutatakse,

et „Kui jõutakse teekonna langusnurga tajumiseni, on juba pöördumatult hilja".

Nõukogude ühiskond ei salli neid, ajalehes nii loetavat lugu olnud, kes selle kammitsad eneselt maha raputavad. Aga harva on okupeeritud Eesti

kus kõrgelt hinnatakse pagulaste välisvõitluslikku tööd. See on nagu tunnustus.

Üldine masendus ikestatud Eestis

Kodumaalt tulijad toovad viimasel ajal kaasa üsna masendavaid muljeid. Nii näiteks on käesoleval aastal eesti keeles ilmunud ainult üks luuletuskogu ja üks proosateos — mis ei jäta mingeid kahtlusi uue kultuuripoliitika suuna kohta (Eesti ajalooline ja kaasaegne saatusühtsus N. Liiduga, s.t. Venemaaga).

Toitu on praegu rohkem kui seda oli talvel, aga seda peetakse ajutiseks nähtuseks. „Suvel on toitu alati rohkem olnud, aga sügisel ei tea, mis saab."

Kui varem oli tegemist kaupade puudusega, aga raha ikkagi jätkus, siis nüüd kurdavad inimesed esmakordselt rahapuuduse üle. Kõik hinnad on tõusnud, nii et vajaliku raha hankimiseks tuleb ikka rohkem teha ületunde või töötada mitmel kohal.

Üldise kontrolli ranguse tõttu on inimesed varasemast palju ettevaatlikumaks muutunud. Üldiselt ollakse pessimistlikumad kui kunagi varem.

Et teha mingisugust võistlust Soome TV-le, saadetakse pärast tavalisi saateid venekeelses TV-s kergemaid programme (mis rahvas on ristinud „vene Dallaseks"). Need peaksid meelitama inimesi vaatama vähem Soome TV-d. Programme pole TV-kavas. ....

Tollipersonal on järjekordselt jälle sajaprotsendiliselt välja vahetatud. Kontroll on väga tugev, aga „auke" leidub . . .

★

Kodumaa ametlikud väljaanded hooplevad pidevalt sealsete kultuurisaavutustega, mis olevat toime tulnud (seda ei unustata iialgi rõhutamast) „tänu nõukogude korrale". Need seisukohad esinevad ajalehes „Sirp ja Vasar" ning ajakirjas „Looming".

Tegelikult on mõlemas väljaandes viimaste aastate jooksul pidevalt suurenenud poliitika osatähtsus võrreldes kultuuriga ning kasvanud artiklid „sõbralike vennasrahvaste" kultuuri kohta, mis piiravad üha enam eesti kultuurile pühendatud ruumi.

Kodumaalt on „käsiposti korras" jõudnud välja järgmisi „kultuuriuudiseid", mis iseloomustavad sealset kultuurilist atmosfääri ja kultuurilist „vabadust":

Uno Laht avaldas a. 1983. luuletuskogu, millest tal tuli 13 luuletust tsensuuri käsul välja jätta.

Mati Unt pidi avaldama „Loomingus" 1/84 novelli „Noore naise päevik". Terve novell jäeti ära, kuna selle mõte oli tsensori arvates, et elu sotsialistlikus ühiskonnas on mõttetu.

Uku Masingult pole kodumaal avaldatud ühtegi raamatut, välismaal aga kolm luulekogu. Rahvuslikult mõtlevad inimesed kodumaal hindavad teda, võimu esindajad aga takistavad trükkimist.

Arvo Valton soovis hiljuti ajakirjas „Tallinn" midagi avaldada, aga see keelati.

Priit Aimlalt jäeti samast ajakirjast „Tallinn" ära tema jutt pealkirjaga „Soe koht". Nõukogude Eesti keeles tähendab „soe koht" niisugust töökohta, kus pole vaja tööd teha.

Vello Pildil, ajakirja „Noorus" peatoimetajal, on olnud tõsiseid pahandusi EKP kurikuulsa ideoloogiasekretäri Rein Ristlaanega.

Hando Runnel on samuti pahuksis võimudega. Noored ootavad temalt midagi, aga seda ei lubata trükkida.

Kunstiinstituudis korraldati 22. 5. 84 luuleõhtu. Noored poeedid esitasid oma luulet. Pärast said õhtu organiseerijad karistada.

Paul-Eerik Rummolt ilmub siiski „Eesti Raamatu" kirjastusel luuletuskogu. Aga ka sealt tuli midagi välja jätta.

VABA EESTLANE
kaks korda nädalas

	Maksab Kanadas:	Väljaspool Kanadat
Aastas	$51.—	$65.—
Poolaastas	$28.—	$35.—
Veerandaastas	$15.—	$18.—

KIRIPOSTIGA + SAATEKULU

	Kanadas:			Väljaspool Kanadat:
aastas	$56.—	+	$42.—	$47.—
poolaastas	$30.—	+	$21.—	$24.—
veerandaastas	$16.—	+	$10.50	$12.—

VÄLJASPOOL KANADAT ja USA-d:

LENNUPOSTIGA aastas $129.—, poolaastas $67.— ja veerandaastas $35.

Aadressi muudatus 70 centi. Üksiknumbri hind 70 centi

USA aadressidele „ZIP CODE"

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja

Pangatshekk või rahakaart kirjutada

Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:

VABA EESTLANE

1955 Leslie St., Don Mills, Ont. M3B 2M3

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates .... 19..... Tellimise katteks lisan $..... siinjuures raha / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).

Nimi .....

Aadress .....

.....

.....

.....

LAHKUS IGAVESELE UNELE MEIE KALLIS EMA JA VANAEMA

AMANDA PAULINE ALT

neiuna LUULIK

sündinud 14. jaanuaril 1895 Ropka vallas
surnud 27. septembril 1984 Torontos

Üle vaevamäest
elurada viis,
Taeva Isa käest
ristki oli siis.
Kustus päikese sära
ema silmadest.
Jumal viis ta ära
valu ilmadest.

Mälestavad valusas leinas

tütar KOIDULA ROISER abikaasaga
lapselapsed MAIU ROISER ja
THU CHOROWIC abikaasaga

Armast

AMANDA ALT'i

Mälestame kurbuses ja avaldame kaastunnet Koidulale perekonnaga ema surma puhul.

SILVIA ja HEINRICH

Mälestame armast

AMANDA ALT'i

ja avaldame kaastunnet tütrele, Koidula Roiserile perega

SILVIA ja PEETER KILGAS
MARIA, LINDA ja JOHN LOHMUS
RAIMOND VILDE perega
N. VOOG

PIKA JA KANNATUSRIKKA HAIGUSE JÄRELE LAHKUS MEIE ARMAS EMA JA VANAEMA

MILANDE LIIMA

sündinud 19. märtsil 1911 Käsmus
surnud 28. septembril 1984 Torontos

Mälestavad sügavas leinas

poeg PEETER
pojapojad CHRISTOPHER ja EERIK

Manalasse varisenud

AMANDA ALT'i

mälestavad

LEIDA ja EDUARD
KOIDULA perekonnaga

Sügav kaastunne tütrele perega

ARMAST ÕDE

MILANDE LIIMA't

sündinud 19. märtsil 1911 Käsmus
surnud 28. septembril 1984 Torontos

Mälestavad sügavas leinas

ELLEN KUUSKNE perekonnaga
ÕDE ja VEND perekondadega Kodu-Eestis

Mälestame

MARTA DAUGULL'i

ja avaldame kaastunnet omastele

SELMA SEPP perekonnaga

ARMAST ÕEMEEST JA KALLIST JUKU ONU

JOANN LELU't

sündinud 22. detsembril 1904 Keina vallas, Läänemaal
surnud 25. septembril 1984 Torontos

mälestavad leinas

ELLA Rootsis
IRJA lastega Seattle'is
ENNO perekonnaga Rootsis
ILONA abikaasaga Bostonis
MARITTA Rootsis

Kallist sugulast

MARTA DAUGULL'i

neiuna KAHU

sündinud Saaremaal, surnud Syracuses

mälestavad leinas

ARNO KAHU perekonnaga
RIHARD KAHU abikaasaga

Mälestame armast kaasmaalast

VOLDEMAR TAMMETS'a

Surnud 14. septembril 1984 White Rock'is B.C.

Leinavad

ADOLF ROOSILEHT abikaasaga
RUDOLF WÖÖL abikaasaga
KARL JÜRGENS abikaasaga
ARVED VIRKUS abikaasaga
SENTA PÜSS
WELLO PÜSS
MAIDA KOPPEL

PIKA, RASKE HAIGUSE JÄRELE LAHKUS IGAVIKKU MEIE ÜLIARMAS ÕEKENE JA RISTIEMA

CLARA OTT

sündinud 8. detsembril 1897 Eestis
surnud 30. septembril 1984 Torontos

Mälestavad sügavas leinas

EVE VIIU
REET
PEETER ja KERTTU

Suur lein on sõnatu!

Murray E. Newbigging
Ltd.
Matusebüroo
Aastakümnete kogemus eestlaste teenimiseks. Oskuslik nõuanne ja mõõdukad hinnad.
M. WAYNE HAMILTON
Funeral Direktor
733 Mount Pleasant Rd., Toronto, Ont. M4S 2N4
(lõunapool Eglintoni)
Helistada tel. 489-8811 ● 489-8602

Armast

MELANDE LIIMA't

mälestavad kurbuses

TIIU ja AKSEL LOORPERE
MARCELLA ja GURI RAAG
LIIVI ja TÕNU SUIGU
ETTY ja HARRY TAMMSALU
ALLA ja RAIMOND TRALLA
SIGRID ja NIKOLAI VALGE

Julius Ohsolin

IN MEMORIAM

Torontos suri peale rasket haigust 30. augustil, ja saadeti viimsele puhkepaigale 6. septembril, majandusteadlane Julius Ohsolin. Kadunuga astus igavikuteedele üks selle generatsiooni mehi, kes noorusaastate enamuse veetis Vabas Eestis, saades seal ka oma hariduse, kellel aga saatuse poolt oli määratud pidada rasket heitlust isade maa ja oma rahva anastajate vastu nii relvaga, kui ka hiljem teistel teedel. J. Ohsolin oli üks meie soomepoistest, kes võitlesid Soome vennasrahva vabaduse ja Eesti au eest. Ta tegi seda Karjala Kannakse raskeis lahinguis rühmaülemana.

Julius Ohsolin sündis Viljandis 27. juunil 1912. a. Perekond asus peatselt Türile, kus möödusid tema noorus- ja kooliaastad kuni gümnaasiumi lõpetamiseni. Õpingud jätkusid, pärast E.V. Sõjakooli lõpetamist aspirandina ja lipnikuks ülendamisega, Tartu Ülikoolis majandusteaduse alal. Suved möödusid töötamisega õpinguiks raha kogumiseks. Ülikooli lõpueksamid sooritas J. O. juba sõjakeerises.

Töötanud ETK peakontoris majandusalal, esines ta seal ka okupatsiooniaegadel murdumatu rahvuslasena, olles eesti rahvale üldpoliitilises olukorras kasulik isegi nii, et sattus hiljem okupatsioonivõimude juures ebasoosingusse. Siirdus sõjaolukordade halvenemisel mobilisatsiooni eest põgenikuna Soome. Jätkas sealse armee koosseisus, JR200-s, võitlust venelaste vastu. Viibinud 1944. a. märtsis Helsingis puhkusel, sundis mure teda venna ja õe perekonna pärast salaja tagasi minema Eestisse. Tagasiteel Soomes tabas sakslaste valvepaat põgenikepaadi merel, tõi nad tagasi Tallinna ja otse Keskvanglasse. Vanglast saatsid saksa võimud ta sundkorras ohvitserina eesti üksusse, kus tal tuli kaasa teha rühmaülemana- leitnandina kõik tõrjelahingud, kuni Saksamaale asumiseni. Haiguse ettekäändel pääsenud tagalasse, lahkus ta sõjaväest kapitulatsiooni päevil, osates jääda ka vangilaagrisse minemata oma sellekohaste dokumentide kaasabil.

Elanud põgenikuaastad Geislingenis, siirdus ta sealt emigratsiooniaegade saabudes Rootsi, kust hiljem asus Torontosse, abielludes siin elava Irma Pihliga. Julius Ohsolin töötas puhkepalgale asumiseni lennukitööstuses heal töökohal.

Nii linnulennult ühe sellesse generatsiooni kuulunu elutee, mis mõnede muudatustega, kuid üldiselt tuli käia paljudel; osa langes võitlustes, osa jäi sõduriõnnega meie keskele. Kadunu iseloomustusena märgivad ta saatuskaaslased, et J.O. kuuus silmapaistvalt julgete meeste ridadesse. Ta jäi truuks kõikides olukordades isade maale. Suur ausus, lubaduste täpne pidamine ja hoolsus omaenda kodu, perekonna, sõprade ja ühiskonna vastu, nii võiks kokkuvõttes hinnata meest, kes jäädavalt lahkus meie keskelt. Kuulunud akadeemiliselt üliõpilaspäevist peale Korporatsioon Revelia liikmeskonda, on ta olnud alati hinnatud kaasvennaks, olles oma vendlusperes täitnud vastutavaid kohustusi juhtivas positsioonis. Puhka rahus võõrama vabas mullas! Meile meenud Sa alati, kui kuskil kõlavad Su lemmiklaulu helid: Isamaa ilu hoieldes, vaenlase vastu võideldes . . .

M.P.

Leinateateid

Stokholmis suri 23. mail Aarne Tuuling, sündinud 26. jaanuaril 1930 Tallinnas.

Rootsis Borasis suri 26. mail Herman Tarkus, sündinud 25. novembril 1910 Eismas.

Stokholmis suri 24. mail Karl Vilval, sündinud 18. juulil 1911 Viljandis.

Rootsis Mölnlyckes suri 29. mail Ernst Schmidt, sündinud 14. oktoobril 1910 Eestis.

Rootsis Västervikis suri 22. mail Anna Lõugas, sündinud 1900. a. Saaremaal.

USA-s Columbuses suri 29. mail Erst Kreil, sündinud 23. augustil 1919 Eestis.

USA-s Elmhurstis suri 27. mail Amanda Pikat, sündinud 1. jaanuaril 1890 Tartus.

USA-s El Pasos suri 23. mail dr. Nikolaus Amandus Sarre, sündinud 19. septembril 1895 Suur-Kõpus.

USA-s Los Angeleses suri 19. mail Eduard Tael, sündinud 26. juulil 1894 Põltsamaal.

KIRIKUD

TORONTO EESTI BAPTISTI KOGUDUS

383 Broadview Ave.
Tel. 465-0639

Pastor K. Raid
36 Bards Walkway,
Willowdale, Ont. M2J 4T9
Tel. 499-6488

„VABADUSE KUULUTUSE" raadiosaated igal pühapäeval kell 3 p.l. WHLD 1270 kc.

Pühapäeval, 7. okt. kl. 10.15 h. PÜHAPÄEVAKOOL täiskasvanuile ja noortele, kell 11.00 lastele.

Kl. 11.00 JUMALATEENISTUS, Kanada tänupüha; kõneleb K. Raid „Tänu Taaveti lauludes — 3", tshellomuusika, Issanda surma mälestamine.

Kl. 6.00 õ. Tunnistused teemal „Issanda tänamine minu elus". Solist A. Kaups.

TORONTO EMMANUELI EVANGEELNE KOGUDUS

21 Swanwick Ave.
Tel. 698-5645
Jutlustaja Allan Laur,
72 Appleby Cres.
Markham, Ont. L3R 4L2
Tel. 477-6248

Kolmapäeval, 3. oktoobril kell 7 õhtul PALVEÕHTU.

Pühapäeval, 7. oktoobril kell 2 p. l. PÜHAPÄEVAKOOL lastele ja PIIBLIKOOL täiskasvanuile.

Kell 3 p.l. JUMALATEENISTUS. Kõneleb Allan Laur. Duettlaule. (Buss Eesti Kodust kell 1.15 p.l.)

Kell 6 õ. ingliskeelne JUMALATEENISTUS. Kõneleb David Smith.

Kolmapäeval, 10. oktoobril kell 7 õhtul PALVEÕHTU.

EELK PEETRI KOGUDUS

817 Mt. Pleasant Rd. Toronto
Ont. M4P 2L1

Praost Andres Taul. Tel. 483-4103
Tel. kiriku kantseleis 483-5847

Õpetaja Edgar Heinsoo
Tel. kodus 283-9387,
kirikus 483-6848
Organist dr. Roman Toi

JUMALATEENISTUS pühapäeval, 7. oktoobril kell 11 hommikul. Õp. E. Heinsoo „Inglid ja maailm". Piiblitund kell 10 homm.

LÕIKUSTÄNUPÜHA- JUMALATEENISTUS pühapäeval, 14. oktoobril kell 11 homm. Cantate Domino dr. R. Toi juhatusel. Kohvilaud naisringi korraldusel.

Piiblitund kell 10 homm. Pühapäevakool, leerieelsed.

INGLISKEELSED JUMALATEENISTUSED igal pühapäeval kl. 9.30 hommikul.
Samal ajal ingliskeelne pühapäevakool.

LEERIÕPETUS algab 21. oktoobril — registreerida kantseleis või õpetajatele. Õpetus toimub kahes grupis, ingliskeelne grupp eraldi.

Õp. Andres Taul on puhkusel 1.—25. oktoobrini.

ÕPETAJATE KÕNETUNNID neljapäeva õhtuti kl. 6—8; kolmapäeva hommikuti kl. 9.30 kuni 12 päeval.

Koguduse kantselei on avatud teisipäeviti kl. 10—6 ja neljapäeviti kl. 12—3.

TORONTO KOLMAINU EESTI EV.-LUT. USU KOGUDUS

Kirik: 619 Sherbourne St., Toronto (Sherbourne'i allmaajaam on kiriku kõrval).
Õpetaja O. Gnadenteich
112 Fallingbrook Rd., Scarborough, Ont.
Telefon 698-7977 või 766-7853
Kantseleis, telefon 921-9417

Lõikustänupüha teenistus armulauaga on pühapäeval, 7. okt. kell 3. p.l. Laulab naisansambel teenistusel ja koosviibimisel. Jumalateenistusele järgneb koosviibimine kohvilauaga.

Leeriõpetusest osa võtta soovijail teatada, kes seda veel pole teinud, pärast jumalateenistust või telefoni teel.

ÕPETAJA KÕNETUNNID on iga kuu teisel esmaspäeval kella 6—8 kiriku kantseleis.

Peetri koguduse nõukogu esimees Andres Tork (vasakul) annab üle usuteaduse üliõpilasele Ando Kassile koguduse $1500-lise stipendiumi. Foto: Lembitu Ristsoo

TORONTO EESTI AP.-ÕIGEUSU KOGUDUS

R R 5, Orangeville, Ontario
Praost E. Lepik

Tel. 1-519-941-4309

Pühapäeval, 7. okt. kell 2 p.l. kodumaalt lahkumise 40. aastapäeva tähistamise JUMALATEENISTUS Peetri kirikus. Teenib ja jutlustab praost E. Lepik. Laulab koguduse laulukoor G. Raagi juhatusel. Laululehed.

Jumalateenistusele järgneb ühine koosviibimine kohvilauas, millest kõiki on palutud osa võtta.

EELK TORONTO VANA ANDRESE KOGUDUS

383 Jarvis St., Toronto, Ont. M5B 2C7

Õpetaja Udo Petersoo

3714 Beechollow Cr. Mississauga, Ont. L4Y 3T2
Tel. 624-6128 või 625-5930
kirikus 923-5172

Organist pr. Asta Mitt
Koorijuht pr. Asta Ballstadt

Pühap., 7. okt. kell 11 hommmikul pühapäevane JUMALATEENISTUS.

Ingliskeelne JUMALATEENISTUS KELL 1 p.l.

Pühap., 14. okt. kell 5 p.l. LÕIKUSTÄNUPÜHA- JUMALATEENISTUS, solistina esineb bariton Arvo Mitt, laulab koguduse segakoor.

PÜHAPÄEVAKOOLI algus.

Pärast jumalateenistust kohvilaud eeskavaga ja kog. käsitööringi väike loterii.

Pühap., 21. okt. kell 11 homm. pühapäevane JUMALATEENISTUS.

Koguduse segakoori harjutused toimuvad igal esmaspäeval kell 7 õhtul kiriku saalis.

Alates 14. okt. pühapäevakool ja leerieelsed igal pühapäeval jumalateenistuse ajal.

Õpetaja kõnetunnid kiriku kantseleis teisipäeviti 6—8, neljapäeviti 2—8 ja pärast jumalateenistusi.

Kiriku kantselei on avatud neljapäeviti kella 10 homm. — 8 õ.

TORONTO EESTI VABAKOGUDUS

562 Jones Ave., Toronto, Ont.
Jutlustaja E. Saraoja
20 Thorncliffe Ave.
Toronto, Ont. M4K 1V5
Tel. 463-6223

Kolmapäeval, 3. oktoobril kell 7.30 õ. PIIBLI-PALVETUND ainel: Meie aeg.

Pühapäeval, 7. oktoobril kell 11 homm. JUMALATEENISTUS. Teenib A. Ehasoo.

Kolmapäeval, 10. oktoobril kell 7.30 õ. PIIBLI-PALVETUND ainel: Piibli väljendus meie aega.

Mitmekultuuri nõupidamise päevad

Ontario Advisory Council on Multiculturalism and Citizenship praeguse koosseisu viimane istung

Nädalalõpul toimus kahepäevane Ontario Advisory Council on Multiculturalism and Citizenship praeguse koosseisu viimane istung. Nõukogu organiseeriti 1973. a. kui nõuandev organisatsioon Ontario kodakondsuse ja mitmekultuuri ministeeriumile. Nõukogus on üle 60 esindaja paljudest keskustest ja rahvusgruppidest, eestlastest kuulus sinna varemail aastail EKN esimees Laas Leivat, praeguses koosseisus on Valve Andre.

Paaripäevase istungi ajal oli osavõturikkamaks laupäeva pärastlõunane koosolek, kus kõnelejaks oli minister Susan Fish ja kohale olid kutsutud etnilise meedia esindajad.

Minister Fish ütles, et 200 aastat on uksed siin maal olnud avatud vabadusele ja algatuslikkusele. Vaadates nõukogu tööd, ütles ta, et alles aruandest selgub kui tähtis see on olnud meile. Tugev töö on teinud nõukogu tegevuse edukaks. Selles on olnud kultuuririkkuste vastastikune jagamine üksteiselt õppimiseks. Kuid kollektiivne tarkus on leidnud rakendamist paljudel aladel.

Perekondade ühendamise probleemi lahendamiseks on juba loodud kontakt uue Kanada immigratsiooniministriga Flora MacDonaldiga,

samuti J. Murtaga mitmekultuuri alal. Föderaalsed ja provintsi programmid ühtlustatakse kõigi ühiskondade kasuks. Kuna meil on nii kaua olnud mitmekultuuriline ühiskond, siis teatakse millest räägitakse.

Ta tänas nõukogu juhatust lähedase koostöö eest, öeldes et selle istungiga lõpeb praeguse nõukogu koosseisu ametiaeg, kuid uue, ümberorganiseeritud nõukogu koosseis pole veel selgunud, peaks aga selguma oktoobris.

Minister S. Fish andis üle Ontario 200 aasta juubeli puhul ilmunud raamatu „Ontario" kolm esimest eksemplari nõukogu esimehele M. E. Burkele, M. Milnele ja O. Rudzikule.

Kõnele järgnes avalik diskussioon nõukogu valdkonnas olevate probleemide üle.

„Kirvetehnikaga" kontsert

Üks ameerika meteoroloog saabus täiesti shokeerituna Stokholmi, olles enne seda viibinud rahvusvahelisel meteoroloogia kongressil Tallinnas. Shoki sai ta okup. Eesti pealinnas, viibides kontserdil, mis oli korraldatud kongressis osalejatele.

Meteoroloogid plaksutasid parajasti ühele noorele tshellistile, kes oli esitanud palu äärmiselt väärtusliku ja vana, 300-aastasel tshellol.

Siis ronis estraadile üks venelane — relvastatud roosiga ja erilise komitud kirvega. Ameeriklane jutustab:

— Paar momenti arvasin ma, et tegemist on mingisuguse tseremooniaga, mis kuulub kontserdi kavva. Siis venelane hoidis kirvest publiku ees kuidagi teatraalses poosis.

— Kuid siis pöördus ta äkki tshellisti poole ja hakkas oma kroom-sädeleva — kirvega tshellot katki raiuma. Tal õnnestus instrumenti peaaegu tükkideks raiuda, enne kui korraldajad vahele astusid ja mehe ära toimetasid.

Siis aga äkki meenus ühele ameeriklasist, et sama „kroomkirvemees" oli talle enne kontserti andnud paberitüki. Seda näitas ta hiljem korraldatud banketil ühele vene kolleegile, kes kahvatas ja kadus välkkiirelt.

Ameeriklased ei saanud iialgi teada, mida tshellolõhkuja oli paberile kirjutanud Kuid neile anti mingisugune seletus, et lõhkujal oli ebaõnnestunud konservatooriumi sissepääs.

— Kõiki shokeeris hävitatud tshello, mida võib-olla kunagi ei suudeta parandada, ütles ameeriklane. Kuid ma ei saa parata, et ma tihti mõtlen kroomkirvega mehele. Ta ilmus lagedale kui välk ja kadus sama kiirelt. Ma nägin teda, ja nüüd võib-olla teda enam ei ole.

EPL

PEEL CHAPEL 2180 Hurontario St., 279-7663

RONCESVALLES CHAPEL 436 Roncesvalles Ave. 533-7954

YORKE CHAPEL 2357 Bloor St. W. 767-3153

Turner & Porter FUNERAL DIRECTORS LIMITED

Off-the-Street Parking at all Chapels.

Meeldiv, väärikas ja individuaalset tähelepanu osutav teenimine
Oma parkimisplatsid kõikide matusemajade juures

Balti Vabadusliidu tegevus kavakohane

Lugedes Vaba Eestlases ülevaadet Rahvuskongressil antud ERKÜ abiesimehe Maido Kari kõnest, jääb kuidagi mulje, et midagi pigistab ja just Balti Vabadusliidu tegevuse ja Balti Vabaduspäeva küsimuse ümber. Esiteks tuleks mainida, et Balti Vabadusliit ei ole mingisugune privaat-organisatsioon, vaid asutati neli aastat tagasi Los Angeleses eesti, läti ja leedu keskorganisatsioonidesse valitud inimeste poolt. Balti Vabadusliidu aastakoosolek toimub igal aastal märtsikuus koos valimistega. Sel aastal on Balti Vabadusliidu juhatuses liikmeid New Yorgist, Bostonist, Clevelandist ja Chicagost. Balti Vabadusliit on tulumaksuvaba organisatsioon.

Balti Vabaduspäeva idee sai alguse, kui Balti Vabadusliit alustas koostööd Hannaford firmaga ja firma president Peter Hannaford leidis, et Ühendriikides ei ole läbi viidud ühtegi Balti-ainelist seadust, millele rajada välisvõitlust. Peter Hannaford, kes oli Ronald Reagani assistent, kui Reagan oli California osariigi kuberner ning elukutselt advokaat ja omab nüüd Public Relations firma, esitas Balti Vabadusliidule töökava, milles oli ka punkt: läbi viia Balti Vabaduspäeva Resolutsioon. Balti Vabaduspäeva Resolutsioon läks esimest korda läbi 1982. aastal. Sellele kirjutas alla Ühendriikide president Ronald Reagan, ja see on esimene Balti-aineline seadus.

Balti Vabadusliit koos Hannaford firmaga taotles alalist resolutsiooni, kuid Ühendriikides on kaks kogu — Kongress ja Senat. 1982. aastal võeti Ühendriikide Kongressis resolutsioon vastu iga-aastasena, aga Senat valis selle kui ühe-aastase resolutsiooni. Vajalik oli aga mõlema koja resolutsioon, et muuta Balti Vabaduspäev alaliseks, 1983. aastal läks see aga vastupidi. Senat valis Balti Vabaduspäeva alatisena ja Kongress ühe-aastasena. 1984. aastal läks Balti Vabaduspäeva Resolutsioon läbi Senatist, kuid aja piiratuse tõttu otsustati mööda minna Kongressist ning suruti läbi postiameti osakonna poolt, mille esimeheks on Kongressi liige Dannemeyer Anaheim Kaliforniast. Seda meetodit aga ei soovitanud Dannemeyer tulevikus kasutada ning selleks saatis ka vastavad kirjad Balti Vabadusliidu juhatuseliikmetele Kalifornias. California osariik kuulutas juba 1983. aastal Balti Vabaduspäeva alaliseks seaduseks California osariigis.

Kindlasti on see protseduur segadust tekitanud mõne ajalehe toimetuses. Mäido Kari aga teeb sellest eksitusest suure numbri, jääb küsimus — miks? Vabaduspäeva seadusest on juba kasu olnud ja selle alusel toimub kohtuprotsess Los Angelese Olümpiakomiteega, kes keelas Balti noortel osa võtta olümpiamängude avatseremooniast. Mäido Kari tunneb ka muret, et liiga palju „reklaami" on tehtud eesti pagulasajalehtedes Balti Vabadusliidule. Sama muret tunneb kommunistide ajaleht „Kodumaa" ning Vene Tass isegi muretseb, et Balti Vabadusliidu tegevus on sattunud maailma ajakirjandusse. Kõigepealt on vahe reklaami ja ajakirjanduse vahel.

Reklaam on maksuline oma produkti tutvustamine reklaam-kuulutuste kaudu ja ajakirjandus kirjutab tänapäeva uudistest. Balti Vabadusliidu tegevusest on kirjutanud järjekindlalt Ühendriikide suuremad ajalehed, ka maailma ajakirjandus ning elektrooniline meedia. Balti Vabadusliidul on niipalju ajalehtede väljavõtteid, et sellest võib välja anda raamatu. On uskumatu, et maailma ajakirjandus niipalju tähelepanu annaks Balti Vabadusliidule kui see oleks ainult reklaam.

Ka ei ole Balti Vabadusliidu tegevus sihita triivinud, vaid läbimõeldud kava kohane, kus tänapäeva maailmaprobleeme on püütud siduda Balti küsimustega. See siht on õnnestunud ja selle kindla kavaga töötatakse ka edaspidi. Balti Vabadusliit annab järjekindlalt välja „Balti Vabadusliidu bülletääni", mis lähevad ka ülemaaliselt ameerika ajakirjandusele ning Ühendriikide juhtkonnale. Nii on tavaks saanud, et ajaleheveergudel kirjutatakse, Tallinn, Estonia ja mitte enam Tallinn Nõukogude Liit.

Viivi Piirisild
Balti Vabadusliidu sekretär

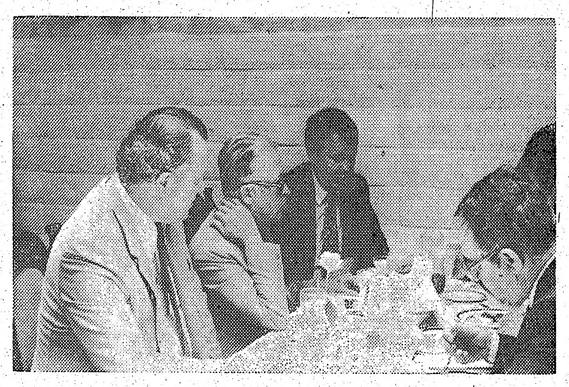

Balti Vabadusliidu juhatusel oli kokkusaamine USA välisministeeriumi esindaja Igor Belousovitchiga. Pildil vasakult BVL abiesimees Avo Piirisild, Igor Belousovitch, abiesimees lätlane dr. Ansis Blakis, paremal ees BVL esimees lätlane Valdis Pavlovskis.

ESTO-84 Toronto album

1980. a. ESTO-pidustuste järel andis kirjastus EMP ja Välis-Eesti peatselt välja suureformaadilise albumi, kus fotokroonikas ja lühemate tekstiosadega anti edasi sündmuse haaravamad momendid. Kolmekeelsena oli see heaks tutvustusteoseks ka võõrastele.

Nüüd on kogemustega kirjastus teinud eeltöid selletaolise ESTO-84 Toronto mälestusalbumi väljaandmiseks — ja juba enne aastavahetust! Teos sarnaneb kirjastuse poolt 1980. a. väljaantud teosega.

ESTO-84 Torontos ilmub suures formaadis, eesti ja ingliskeelse tekstiga, värviliste ja must-valgete fotodega. Eessõna raamatule on kirjutanud Robert Kreem, sissejuhatava artikli eestlasist, eriti Kanadas ja Eesti lipust on koostanud prof. Karl Aun.

Albumi koostajad on kogunud üle tuhande mitmesuguse foto sündmustest Torontos, aga soovivad veelgi lisa, mis peaks olema varustatud võimalikult täpsustatud andmetega.

Album on pühendatud neile meestele ja naistele, kes teostasid selle suurürituse, ESTO-84, peakomitee ja Toomas Metsalaga eesotsas. Albumi ettetellijate nimede jäädvustamisega selles teoses kinnitatakse ühist tahet eestluse püsimiseks väljaspool kodumaad ja ka edaspidi kaasa aidata rahvuslike suurürituste teostamiseks.

Ettetellimiste tähtpäev oli 30. september, sellepärast tuleb tellimistega, aga ka fatode saatmisega rutata kirjastuse Välis-Eesti ja EMP aadressil: Box 2171, S-10314 Stockholm, Sweden. Albumi ettetellimishind koos nime jäädvustamisega on 25.00 Kanada ja 20.00 USA dollarit.

Rohkem tellijaid — parem ajalehe!
Soovitage
VABA EESTLAST
oma sõpradele!

SPORT

Masterite Mängud 1985 Torontos

Masterite sportlik tegevus on saanud ülemaailmse tähelepanu osaliseks. Selle seni suuremaks eelolevaks sündmuseks on Masterite Mängud 1985, mis peetakse 7.—25. augustini Torontos. Pärast seda hakatakse masterite mänge pidama iga nelja aasta tagant mitmes maailmalinnas.

Masterite Mängudel on olümpiamängude iseloom. Vaatamata rassile, usule ja soole need on meestele ja naistele, kes võistlevad mitmesugustel spordialadel kogu oma eluaja. Nad näitavad mängudest osavõtuga kvaliteeti ja maailmaulatusega kõrgetasemelisel võistlusel esinemisel võimeid.

Mastersportlasi tuntakse mõnikord veteranide ja seeniorite nime all, nad on küpses eas mehed ja naised, kes võistlevad vastavais vanusegruppides. Enamus naistest jõuavad masteriikka 35- ja mehed 40-aastaselt. Mõnel spordiharul on alajaotusi, kus arvestatakse mastereiks juba nooremalt, aga kõik on klassifitseeritud viieaastaste järkudena.

Masterid võivad olla kas amatöörid või professionaalid. Mõned on nimetatud internatsionaalseiks tshempionideks, teised võivad saada tshempionideks masterite hulgast. Mõned on hilised alustajad nende spordialal, teised harrastavad seda vaid lõbu pärast oma vanaduses tervisspordina. Üle 10000 mastersportlase tulevad Torontosse võistlema, lõbutsema ja teiste sellehuvilistega kokkupuuteist rõõmu tundma, aga ka internatsionaalsest võistlusest põnevust tundma. Nad naudivad sündmuste mitmekülgsust ja tseremooniaid, mis on alati seotud internatsionaalsete mängudega, aga nad võistlevad individuaalselt ja kannavad oma spordiklubide värve.

Toronto on ilus linn ja võimaldab suurepäraseid võimalusi sportimiseks. Kui äri- ja kommunikatsioonikeskus Kanadas annab kosmopolitan Toronto laiaulatuslikult ruumi majutamiseks, kultuurisündmusteks, restoranideks, meelelahutuseks ja masterite ning nende perekondade aktiivseks tegevuseks. Olles Niagara Falls'i lähedal pakub Toronto samaaegselt häid võimalusi turismilinnana.

Masters Games juhtkond moodustatakse internatsionaalsete suuremate spordialade juhatusist, kes vaatavad mängude üldise korralduse üle. Nad vastutavad selle printsiipide ja filosoofia eest ja töötavad koos Internatsionaalse Spordiliiduga, International Sports Federations ja Host City Organizing Committee'ga, et tagada Masterite Mängude edukust.

International Sports Federations valib sobivad alad oma spetsiifilisele spordile mängudel ja seavad eeskirjad, tehnilised nõuded ja vanuse klassifikatsioonid. Need on koostöös direktoritega ja mängude asukoha linna organiseerijatega, et tagada kõrget kvaliteeti masterspordi võistlustel.

The Host City Organizing Committee ülesandeks on tagada kõik mängudega seotud küsimused, kaasaarvatud mängude ajatabel, ruumid, finantsiline kandepind, majutamine ja erisündmused.

The Masters Organizing Committee (MOC) töötab igal spordialal koos Toronto organiseeriva komiteega, et kindlustada, et sündmused ja ametiisikud oleksid mängude puhul esmaklassilised. Nende ülesanne on ka määruste tegemine, programmiaegade, osavõtutingimuste väljatöötamine ja huvilistele informatsiooni andmine.

Endine Kanada kindralkuberner Roland Michener on aumaster, Metropolitan Toronto endine esimees Paul Godfrey on auesimeheks 1985. a. Masterite Mängudel, mis annab Torontole mõneti olümpialinna ilme.

Spordimärkmeid

Just enne Olümpiaadi 130 USA TV-jaama näitasid „Jesse Owensi elulugu" milles Owensi osa mängis Dorian Harewood, kes valiti Jesse vanema tütre Marlene poolt. Owens suri kopsuvähki 31. märtsil 1980, 66-aastaselt. Film oli Paramounti poolt esitatud **neljatunnilise** miniseeriana ja läks maksma 5.2 miljon dollarit. Ligi 90%-i seeriast tõi esile Owensi senini tundmata elulugu; töötamine lihttöil (siis puudusid igasugused reklaami-rahalepingud), hobustega võidujooksud, riigimaksude skandaal, abieluaäärid jne. ülejäänud seeria käsitles 1936. a. Berliini Olümpiat kus Owens esimese kergejõustiklasena saavutas neli kuldmedalit.

erk

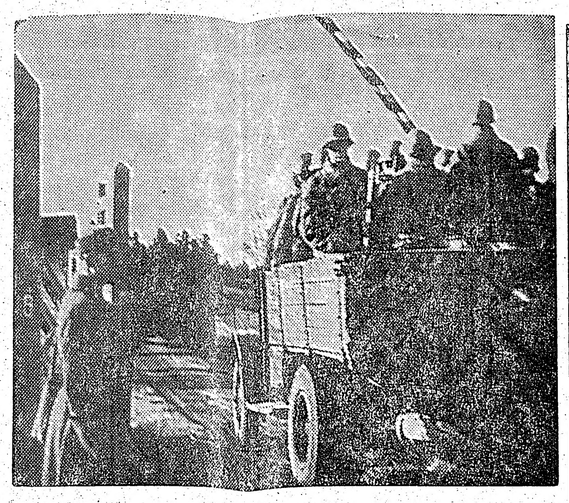

45 aastat tagasi, 28. septembril 1939. a. sõlmiti Eesti Vabariigi valitsuse ja N. Liidu vahel nn. baaside leping, mille alusel avati Eesti ja N. Liidu vaheline piirivärav ning algas punaarmee sissevool Eestisse. Pildil moment piiri ületavaist N. Liidu veokeist, mille lastiks sõjavägi.

Eesti masteritelt

2 Kanada ja 8 V-E. rekordit

„Estonia" Masterite Klubi seitse liiget Torontost võistlesid edukalt PAN-AM kergejõustiku esivõistlusel Ottawas 17., 18. ja 19. augustil. Võistlused peeti Terry Fox staadionil Carleton Ülikooli läheduses.

Võrreldes 1982. a. esivõistlusega Ottawas oli osalejate arv nüüd kahekordne; 425 võistleja hulgas oli tippsportlasi, mistõttu tehti 19 maailma- ja 205 maaderekordit.

Kanada rekordeid tegid Valden Sadul 400 m jooksus, võites USA meistrit ja Karl Trei kümnevõistluses, milles osales seitsmel alal ja võitis kuus ala (tagajärge ei saanud 400 ja 1500 m jooksudes ja teivashüppes). Lisaks rekordeile toodi 18 medalit, neist 12 kulda, neli hõbedat ja kaks pronksi.

Ilmastik ja võistluspaigad olid üldiselt soodsad headeks tulemusteks. Puudulik oli aga võistluste korraldus sest ilmselt puudusid kogemused käsitleda suurt atleetide arvu. Näiteks oli 20 km kõnni distants pikem, mistõttu lootused heale ajale luhtusid.

PAN-AM 1984
MASTERITE KERGEJÕUSTIKU ESIVÕISTLUS

Vanuseklass sulgudes nime taga. (KR) — Kanada rekord, (VR) — Välis-Eesti rekord. Jooksude ajad võetud elektrooniliselt.

100 m poolfinaal 2) V. Sadul (60) 14,06.

400 m 1) V. Sadul 62,27 (KR, VR); 4) E. Kulmar (70) 79,30 (VR).

800 m 1) V. Sadul 2.25,95 (VR).

5 km kõnd staadioni rajal 1) J. Roos (45) 23.06,8 (VR); 3) Reet Roos (40) 30.46;2 (VR).

20 km kõnd maanteel: 1) J. Roos 1:45.57; — 2) Reet Roos 2:16,09 (VR).

Kaugushüpe 5) V. Sadul 4.24 (VR).

Kolmikhüpe 1) K. Trei (75) 7.71.

Teivashüpe 2) J. Lents (55) 2.70.

Kuulitõuge 6 kg 2) J. Lents 10.41.

Kettaheide 1 kg 6) L. Rand (60) 30.14; 1.5 kg 2) J. Lents 32.92.

10-võistlus 1) K. Trei 4876,8 punkti (KR, VR).

Ermo Kulmar

JUST ILMUNUD

Valeria Kimberg-Kotkas'e

Karjane läks karjaga

Lood ja seiklused karjalaste elust Eesti iseseisvuse ajastul, Abel Lee illustratsioonidega.

Raamat lugemiseks ning kinkimiseks nii noortele kui ka vanadele.

Müügil „VABA EESTLASE" talituses

Hind $12.00

Robert Kreem

Mälestusi • Tähelepanekuid • Otsinguid noorusaastaist

„VANDEGA SEOTUD"

237 lk. $15.—

Müügil „VABA EESTLASE" talituses

MÜÜGIL

Eesti muinasjutte inglise keeles

„TALES FROM ESTONIA"

tõlkinud Gisela McBride

31 MUINASJUTTU JA KOKKUVÕTE „KALEVIPOJAST"

$5.75 — 50 senti postikulu

Saadaval Vaba Eestlase talituses

ILMUS

HANS MERET'i

TEREMI JUTUSTUS

Estonia mässust, sõjast, Berliinist, KZ-laagrist ja muust

272 lk. (köites raamat)

Saadaval „VABA EESTLASE" talituses

HIND $25.— pluss saatekulu $1.50

MÜÜGIL

Oskar Lutsu KEVADE I

Saadaval „VABA EESTLASE" talituses ja kooliõhtutel Eesti Majas raamatute müügilaual.

HIND $6.00 — postiteel $6.50

WALL STREET JA HITLER

14.

((Aastaid pärast käesoleva prof. Sutton'i töö trükist ilmumist on selle n.n. „Sidney Warburg'i müüdi" ümber uut elevust tekkinud. Nii andis Dublinis ilmuv ajaleht „Irish Times" oma 25. sept. 1982. a. numbris edasi UPI teate, et endise pankuri Sidney Warburg'i originaalne teos olevat uuesti päevavalgusse ilmunud... Münchenis asuv kirjastusfirma Droemer Knaur olla veendunud selle ehtsuses. Edasi, et raamat kirjastati originaalselt Hollandis 1933. aastal, vähe aega enne Warburg'i surma. Teos kadus jäljetult, pärast selle tõlkija ja kirjastaja mõrvamist teadmata isikute poolt. Knaur'i kirjastus oli saanud selle originaalse eksemplari ühelt hollandi doktorilt ja kavatses selle uuesti kirjastada 1982. a. detsembris.

Aastal 1948, prof. Sutton'i poolt korraks mainitud Werner Zimmermann avaldas Sidney Warburg'i teose kohta pikema artikli, selles kirjeldades nimetatud tööd ka siseliselt. Zimmermann'i ülevaade sellest ühtub peaaegu täpselt eespool toodud prof. Sutton'i sünopsisega. Väheste erinevuste hulka kuulub, et Zimmermann'i järele olid originaalse teose kõrvaldajaiks „Kõrge Finantsi agendid", koostöös natside operaatoritega, kes olid suutnud teose kõik ilmunud eksemplarid — peale üheainsa — üles osta, kokku koguda ja hävitada. Hiljem olid nad originaalse töö asendanud ühe võltsinguga.

See üksainsam järelejäänud eksemplar oli asunud Shveitsis ja Zimmermann oli seda isiklikult näha saanud. Shveitsi parlamendiliige, vabakaubanduse eestvõitleja ja toimetaja dr. Rene Sonderegger oli avaldanud väljavõtteid sellest originaalist oma töös „Financial World History", Resverlag, Zürich, 1936.

Warburg'i teos selgitab, ütleb Zimmermann oma artiklis, miks Hitlerile antud finantsilise toetuse üksikasju pole kunagi uurimise alla võetud, isegi mitte Nürnbergi Tribunaali ees — kus muide oli keelatud mainida ka Versaillesi rahulepingut. Zimmermann'i järele oli teose ilmumise motiiviks, et 1933. a. kevadeks, tugevalt rassiteadlik noor juut Sidney Warburg oli niivõrd pettunud juutide tagakiusamise ja Riigipäeva hoone põletamise üle Saksamaal, et ta tegi otsuse paljastada kõik Wall Street'i mahhinatsioonid Hitleri võimule upitamisel. — HK)

* * *

Edasi prof. Antony Sutton. — Lahingurinnete taga Teises maailmasõjas, New Yorgi finantsiline eliit kollaboreeris natside rezhiimiga Shveitsis ja P. Aafrikas asunud vahendajate kaudu. Pärast sõda võitjate kätte langenud sõjasaagi hulgas leidus massilist dokumentatsiooni sellest, kuidas mõningaile „suurt äri" esindavaile elementidele, sõjaperiood 1941—1945 oli lihtsalt „äritegemiseks" nagu tavaliselt. Ford'ile alluvate firmade produktsioon Prantsusmaal tegelikult suurenes kuni 1942. aastani, kogu toodangu minnes sakslastele. Rockefeller'i Chase Bank Pariisis tegutses energiliselt edasi kogu sealse Saksa okupatsiooni vältel, olles omavahelises koostöös kohalike natside võimudega ja saavutades nende silmis „erilise lugupidamise". Ka Morgan'i pank tegutses Prantsusmaal edasi ja Morgan'i firmadel oli tohutu prestiizh sakslaste ees, kes isegi uhkustasid esimestelt saadud kooperatsiooniga. Morgan'il oligi juba kuulsus, et ta alati püüab välja mängida üht valitsust teise vastu, oma isikliku kasu taotlemisel. Aga 1944. a. septembriks, juba kõik New Yorgi suurpangad nõudsid valitsuselt luba oma ennesõjaaegsete välisosakondade uuesti avamiseks. — Sakslased pidasid endid sõjas võitjaiks ja seepärast ka asetasid suurt rõhku headele vahekordadele New Yorgi suurpankuritega, kellede kaudu hiljem siis oleks võimalik läbi viia kavatsusel olnud pärastsõjaaegset võimupoliitikat.

Pankureile pidi samal ajal olema hästi teada, et Saksamaa jääb sõjas kaotajaks, aga nemad tahtsid olla valmis kohe sõja lõppedes Euroopa finantside eneste kätte haaramiseks. — Seda Wall Street'i ärimeeste ja natside vahelist koostööd, mida vähemalt sõja vältel oleks tulnud nimetada reeturlikuks tegevuseks, ei ole tänapäevanigi põhjalikuma uurimise alla võetud.

James Steward Martin on jäädvustanud raamatus „All Honorable Men" oma tähelepaneku ärapurustatud Kölni linna läheduses ringisõidult, et kuigi linn oli põhjalikult ameeriklaste pommidest purustatud, siis terava kontrastina linna naabruses asunud I. G. Farben tehased Reini jõe idakaldal olid jäänud pommitamistest puudutamata. Aga samuti olid jäänud täiesti terveiks ka jõe läänekaldal asunud Fordi ja United Rayon tööstused.

Pärast sõda lähetati Saksamaale liitlaste kontroll-nõukogu, kuhu kindral Lucius Clay määras liikmeiks ärimehi, kes olid suurelt osalt n.n. „denatsifitseerimise" vastased. Clay asetäitjaks sai William H. Draper, Dillon & Reed suurfirmast, milline oli finantseerinud Saksamaa kartelle 1920-ndail aastail. Draper omakorda valis kontroll-nõukogusse sääraseid ärimehi, kes olid esindanud Ameerika huvisid Saksamaal enne sõda, kes tegid mis võisid, et päästa oma sakslastest ärisõpru „denatsifitseerimise" ohvreiks olemisest...

(Teisest küljest, samast ajajärgust on saanud kuulsaks n.n. „Morgenthau Plaan", oma autori, tollase USA Riigikassa-sekretäri nime järele. Viimane soovis ja soovitas Saksamaa tööstusliku potentsiaali täielikku ärahävitamist kõigiks aegadeks, nii et Saksamaast oleks seejärel saanud ainult põlluharijaist ja karjakasvatajaist koosnev ühiskond... — HK)

* * *

Nürnbergis käikupandud n.n. „Sõjaroimade Tribunaali" eesmärgiks öeldi olevat „selekteerida välja ja anda kohtu alla kõik need isikud ja organisatsioonid, kes olid vastutavad Teise maailmasõja ettevalmistustes ja järgnenud sõjakuritegudes". Kas säärane protseduur oli üldse moraalselt õigustatud, see on jäänud vaieldavaks küsimuseks tänapäevani. Tuleb pidada mõnevõrra põhjendatuks väidet, et Nürnbergi Tribunaal oli lihtsalt üks poliitiline farss, mis eemaldatud kõigist legaalseist printsiipidest. Kui siiski võtame omaks, et sääranegi kohtupidamine on legaalselt ja moraalselt õigustatud, siis kindlasti peaksid ühed ja samad reeglid kehtima kõigile, vaatamata rahvuslikule kuuluvusele. Miks peaksid, näiteks, säärased reeglid olema kehtivad Adolf Hitleri ja Göring'u süüdimõistmisel, aga mitte Franklin D. Rooseveldi ja Winston Churchill'i puhul?

Ka siinses raamatus nimetatud Ameerika industrialistid ja finantseerijad kuuluvad sellesse kategooriasse, keda U.S. kontroll-nõukogu (U.S. Control Council in Germany) poolt väljatöötatud direktiivide kohaselt tuli arreteerida ja kinni pidada, kuni nende üle edasise otsustamiseni. Henry Ford ja Edsel Ford toetasid Hitlerit rahaga ja profiteerisid Saksamaa sõjatööstusest. Standard Oil, General Electric, General Motors ja I.T.T. väljaspool igat kahtlust andsid natsidele finantsilist ja tehnilist toetust — mis on iseendast juba täiesti silmnähtavaks (prima facie) tõendiks nende osavõtust natside ettevõtete plaanimisel ja käikurakendamisel. Sinna hulka kuulub:

a) Kooperatsioon Wehrmacht'iga (Ford Motor Co., Chase Bank, Morgan Bank);

b) Natside majanduse ülesehitamine ja selle sõjaks mobiliseerimine (Standard Oil of New Jersey);

Järgneb

LAEVAVARAS

Liina kandis kleite, palituid ja papist karpe rõdule igakevadisele ülevaatusele. Mitte enam niiväga koide kartusest, nagu varematel aastatel, vaid tahtmisest kinkida või koguni ära visata. Ühest karbist leidis ta sallide, kinnaste ja sokkide osakonnast ilusasti kokkupandud kampsuni. See oli sinine, villasest lõngast masinal kootud ülepea aetav meeste kampsun. Päris korralik, kui mõtelda, et seda ostes oli sõda juba mitu aastat käinud. Liina oli selle kusagilt leti alt saanud mehele osta. See sinine kampsun pani Liina tükiks ajaks mõtlema. Liina kaalus iga muu eseme juures, kas säilitada või mitte. Ainult selle eseme juures oli ta otsus kaljukindel juba 39 aastat. Kampsunit tuli kloppida, harjata ja pritsida võimalikke koisid hirmutava mürgiga. Et mitte Jumala pärast! Et ehk vahest ometi . . .

Tol otsustaval sügisel 40 aasta eest ootas Liina pääsemise võimalust nagu paljud teised. Ühel augusti lõpupäeval see sündiski pärast pikka ootamist, mil ta koos väikese pojaga laevale tungles. Liinal oli seljas õhuke suvekleit ja selle peal seesama sinine meeste kampsun. Tagant pealesõitev hobusekoorem oli purustanud tema ennegi juba viletsa kohvri ja nüüd hoidis ta ühes käes vormitut riidepundart, teise käe otsas tiris ta mittemidagi aimavat last. Poeg hoidis kramplikult oma väikest kollast kohvrit, millesse ta oli pannud oma mängukaru ja paar tühist sõjaaegset lelu.

Laeva jõudes riputas Liina oma ja lapse palitu mingi rauast konksu otsa ja nad istusid laeva põhja pambu otsa. Ettenägelikud olid juba algusest peale narikohad laeva külgedel kohvrite ja kompsudega omaks tunnistanud. Kaste, kohvreid, tünne ja kotte tõsteti laeva ja inimesi tuli alatasa juurde. Õhk muutus raskeks ja lämbeks. Liina vabastas end kampsunist, mis jäi lamama pambu kõrvale.

Aeg venis ja venis. Inimesed istusid sõnatult ja ootasid ärasõitu. Enamikkude pilgud olid tõntsid, nagu mitte midagi näha tahtes. See kõik, mis nüüd sündis, oli küll ehk pääsemine, kuid samal ajal jumalagajätt kodumaaga, võibolla kauaks. Võis olla juba hiline pealelõuna. Juba muutus jahedamaks. Liina hakkas otsima pojale midagi soojemat selga. Ta sirutas käe ka oma kampsuni järele, aga see ei nihunud paigast. Vaatlusel selgus, et lähedal istuv hästirõivastatud proua hoidis kramplikult kinni kampsuni teisest servast.

„Ärge püüdke midagi, see on minu kampsun" ütles proua tigedalt. Aga kuidas siis? See pidi olema mingi eksitus või arusaamatus proua poolt. Liina hakkas ehmunult oma omandiõigust selgitama.

„Ärge seletage midagi, et see kampsun teil laevale tulles seljas oli. Igaüks näeb, et see on meeste kampsun," kurjustab proua.

Jah, just meestekampsuniga oli ta täna hommikul laevale tulnud, ütles Liina kindlalt.

Juba pani proua kampsuni korralikult kokku ja asetas oma kohvrite ja pakkide juurde.

Liinal puudus jõud kampsuni pärast võidelda. Milline täpe oli üks tühipaljas kampsun võrreldes kõigi kaotustega ja tänase tunni tõsidusega!

Varsti tuli tuttavaid Liinale magamiskohta pakkuma endi kõrvale puust lavale. Ometi kord hakkas laev liikuma. Kõik teadsid, et lennukid olid õhus ja miinid vees. Sellest ei hoolinud keegi. Tuli valmistuda ööks. Liina tegi pojale mingi aseme ja läks palitute järele, et oleks midagi peale võtta. Sama konksu otsa olid ka paljud teised oma üliriided riputanud. Oli juba hämar ja oli tegemist õigete palitute leidmisega.

Korraga kõlas tuttav hääl, kalk kuid sedapuhku valjult hädaldav hüüatus:

„Võtke varas kinni! Laeval on varas. Enne tahtis ta mu kampsunit varastada, nüüd varastab palituid!"

Liina selgitamine enesekaitseks kutsus esile ägeda sõnavalangu. Liina jättis rahu mõttes palitu otsimise homseks.

Järgmisel hommikul oli Liina targem. Ta otsis laevalt perekonna tuttava, vanema härra, ülikooli professori, keda ta eelmisel päeval oli vilksamisi näinud laevale tulevat. Koos läksid nad palituid otsima. Proua istus endiselt oma varandust valvates ja kuulatas umbusklikult seda, mida auväärsel isikul, keda paljud ära tundsid, Liina kaitseks oli ütelda.

„Olgu siis pealegi, et palitud on omad, aga mu kampsunit tahtis ta eile ikkagi igal juhul varastada!" jäi proua kindlaks. Ta lisas siiski armuliselt:

„Jah, inimesed on praegu nagu arust ära, kui nad pidid oma kraamist ilma jääma. Nüüd siis kipuvad teiste varanatukese kallale."

Proua sõnad otse voolasid. Liina kaitses end nagu oskas auväärse vanahärra toetusel.

Inimesed ümberringi kuulasid sõnelust ja vahtisid uudishimulikult noort, lapsega laevavarast, sest mikspärast ta siis nuttis, kui ta süütu oli.

Tõotatud maa ei paistnud ka sellel päeval. Laev oli pidanud sihti muutma. Öösel tõusis suur torm. Enamik olid merehaiged oma asemetel. Kõik oli korraga ükskõik, kas üldse jõuda tõotatud maale või mitte. Samuti oli ka nii lõpmata ükskõik, kas olla laevavaras või mitte.

Lõpuks vaibus torm. Haiged toibusid. Juba lõigati leiba ja leivakõrvast. Need, kel midagi kaasas polnud, said lahkeilt andjailt. Aegamööda jõuti randa. Öösel surnud põgenik oli esimene, keda laevalt vabale maale kanti. Laevakere hakkas tühjenema inimestest ja pakkidest. Liina ei kiirustanud. Teda ei oodanud keegi ja tema ei osanud midagi oodata.

Kui ta lõpuks komps ühes käes ja laps teise käe otsas hakkas laeva trepile minema, lamas otse ta jalgade ees tema sinine tolmutrambitud kampsun . . . Liina tõstis selle prahi seest üles nagu suurima aarde.

Kaile olid kaetud lauad, mis ägasid võileibade ja jookide all. See näis olevat maa, mis jooksis piima ja mett. Liina hoidis veel ikka räpast kampsunit käes ja otsis prouat. See oli üldises segaduses võimatu. Teda polnud ka hiljem läbikäigulaagrist leida. Ta oli nagu maa alla vajunud.

Mõne aasta pärast unustas Liina ka tema näo. Ainult silmade tige ja kahtlustav pilk, kõle hääl ja süüdistavad sõnad on jäänud alatiseks meelde. Pole võimatu, et Liina on isegi teda kusagil kohanud viimase nelja kümnendi jooksul.

Aidake leida seda prouat, et Liina võiks pärast 40 pikka aastat vältida kampsuni igakevadist tuulutamist.

☆

See on mälestuskild põgenemisest „Juhanil" Haapsalu sadamast Rootsi, Lidingö randa, augusti lõpupäevil 1944. Läbikäigulaager oli „Vikingshill".

Tervitades

Liidia Tuulse

Minister Tibar ei võta jutule

23. aprillil helistati Eesti Vangistatud Vabadusvõitlejate Abistamiskeskusest Tallinna, ENSV Siseministeeriumisse, et esitada küsimusi hiljuti 15 aastaks vangi mõistetud Enn Tarto kohta ja saada andmeid poliitvangide kinnipidamist reguleerivate eeskirjade üle.

Naissekretäri ärritatud hääl küsis: „A tshto või hotite?" (Aga mis te tahate?) Kui talle vene keeles seletati, et soovitakse rääkida siseminister Marko Tibariga, või kui teda pole kohal, siis mõne asetäitjaga, ei öelnud sekretär midagi, Kostis naginat, edasi kümne minuti jooksul korratud kutsete peale ei vastatud. Nähtavasti oli telefonitoru tasakesi hargile pandud.

Pilte suure põgenemise ajast. Rootsi, Sandvikeni laagrisse jõuti 4. oktoobril 1944. Pildil grupp eestlannasid sauna minekuks ülesrivistatud, mis oli esimene toiming rootsi ühiskonda vastuvõtmisel.

Foto: J. Säägi kogust

Maailmalaagri UUDISED 1—3

Tähelepanekuid skautliku suurlaagri ajakirjast

Esmakordselt ilmus kolm numbrit Maailmalaagri „Eesti Lipp" laagriajakiri UUDISED värvitrükis kaanekujundusega, kus sümboolselt on kõik maailmalaagri elemendid seotud tervikuks: Kanada kaart, millelt tõuseb lähivõttes Kotkajärve, millelt viib edasi maailmalaagri märk, kuna Kotkajärve kohalt tõusevad mõtted, milles on sinise mere raamistuses Eesti. Kaanekujunduse autoriks on ngdr. Ingrid Kütt.

48-leheküljel on laagri pidulikud avasõnad, kroonikat, meeleolukaid tähelepanekuid, joonistusi ja viimases ka kaks lehekülge fotokroonikat. Ajakiri oli igale laagrist osavõtjale, laagriperele, kellele on suunatud peagaidi ja peaskaudi tervitused ja maailmalaagri abijuhi Anne-Mai Kaunismaa laagriolemuse personifikatsioon „Olen laager . . ."

Olen laager . . .
Olen päike ja udu järvel,
Olen värav igapäevasest elust
uute põnevuste riiki.
Olen koht, kus noorus leiab
mängupaiga muredeta sõprusringi surveteta.
Olen elu uuendaja, mälestuste
meenutaja.
Olen naer ja olen vaikus.
Olen noorus ja elutarkus, olen
täna ja homse algus.
Olen kingituste andja, tuleviku
viljakandja.
Olen kombed, olen reeglid, olen
juhtide elupeeglid.
Tule noor — liitu minuga!
Tänane tegevus on homse
mälestus . . .

Laagripere jagati kümnesse gruppi, et teha ringkäik Kotkajärvel Kodu-Eestiga tutvumiseks. Kutt Ilves käis hundudega, tutvustas end poistele ja küsis, kas peab rääkima eesti või rootsi keeles. „Eesti keeles" oli ühine vastus. Vestluses kerkis küsimus, kas Kalevipoeg kõneles eesti keelt ja hundud arvasid, et ta ei osanud seda keelt. Kutt kõneles noortele eesti koolist õige vanasti, vabariigi ajal ja tänapäeval paguluses.

Liia Orav kõneles eesti toitudest vanal ajal, Siiri Puust ja Maie Kask rääkisid kuidas eestlased end vabaks laulsid, Valter Piigli pidas loengu kaubalaevanduse tähtsusest Eesti majanduselus. Hilja Kuutma vestles eesti naise tähtsusest läbi aegade. Lauluväljakul istus suurel kivil Enn Kiilaspea nagu Vanemuine oma kandlega. Kotkajärve vabadussamba juures Ermi Soomet rääkis õigusemõistmisest vabas Eestis. Spordiplatsil Raivo Remmel tutvustas kuulsate eesti sportlaste nimesid ja Eestile saadud medaleid. Eino Kuris rääkis põllumajandusest ja Arnold Kukk vabariigi riigikaitsest.

Maailmalaagriga tähistati ka Kotkajärve esimese laagri 30. aastapäeva. 1954. a. suvel peeti seal esimene Eesti Skautide Malev Kanadas suurlaager „Tungalnoole", põlismetsa ostetud Toronto Eesti Skaudisõprade Seltsi maa-alal. Lugeja viiakse tagasi selleaegsete olukordade juurde, Eino Kuris annab nende nimed, kes esimeses suurlaagris olid ja veel tänapäevalgi on tegevad: H. Jõe, L. Milles, G. Mitt, L. Puurits, E. Kuris, J. Lepp, H. Kurvits, A. Kütt, Ü. Soots, V. Soots, E. Aleve.

Küsitletakse ka teiste maade juhtide arvamust Maailmalaagrist. Juhan Rebane Rootsist ütleb, et võrreldes Rootsis peetavate laagritega, on Kotkajärvel rohkem „sõjaväeline" kord. Muidu on tore, saab ujuda, söögiga on rahul, lõkked on toredad. Tegevust on laagris parajalt.

Paul Vink-Lainastit tüütavad Kotkajärvel sääsed. Muidu on see nagu USA laagrid. Palju meeldivat. Leo Adamson Austraaliast märgib, et päevakava on Kotkajärvel umbes sama kui Austraalias, aga erineval aastaajal. Suur üllatus oli aga siin olev roheline, kaunis maastik tammede ja kaskedega. See on Austraalia loodusest väga erinev. Ka Austraalias on sääski, aga mitte nii palju.

Maailmalaagri korravalve üksus toob heiskamiseks kohale Eesti lipu.

Foto: Ervin Aleve

Kaugemalt tulijaile antakse ajakirjas ka Kotkajärve ajalugu, tähistati Kanada ja USA sünnipäeva, ja ka laagri sünnipäevalisi. Laagriajakirjas on aga ka kergemat ja humoorikamat sisu, mis näitab noorte vaimukust. Skaudijuhi tööd iseloomustab järgmine pala:

Noortejuht koputas taevauksele. Ta nägu oli vana ja juuksed hallid. Palus sisselaskmist. „Mida oled sa head teinud? küsis Peetrus, et tahad sisse saada."

„Olen olnud noortejuht palju aastaid, korraldanud laagreid, mänginud mänge ja poisse ning tüdrukuid mööda metsi taga ajanud . . ."

Taeva väravad lõid laiali lahti ja Peetrus helistas kella.

„Tule sisse ja vali endale kannel. Oled küllalt põrgut näinud."

☆

Aga noored mõistsid vastata väga leidlikult:

☆

„Kes läks Piritalt merele?"
„Kolumbus?"

☆

„Kes on Ilmar Heinsoo?"
„Kirikuõpetaja, mees kes kirjutab. Toronto eesti konsulaadi esimees. Kaie mees Rootsis. Aita Heinsoo isa. Kanada sihtkapitali esimees."

☆

„Kes õpetas Kalevipoega, et „serviti, serviti?"
„Endel Ruberg."

☆

„Kes on eesti päritoluga Hollywoodi näitleja?"
„Enn Kiilaspea."

☆

„Mis on Eesti maapõuevarad?"
„Kilud ja kartulid."

☆

Laagriajakiri on selliseid tähelepanekuid mitmeidki kogunud, milles elab ametliku tegevuse kõrval muudki. Noorte vastustes kajastub see mida on kuuldud, kuigi kõike pole veel suudetud vastustes vajalikult korraldada. Lõpuks sobib siia lisada veel kahekõne skaudi ja juhi vahel:

Skaut: „Mul on üks hea uudis ja üks paha uudis."

Juht: „Mis see paha uudis on?"

Skaut: „Paha uudis on see, et mul on ainult üks hea uudis."

Juht: „Noh, mis see hea uudis on?"

Skaut: „Hea on, et see oli ainuke paha uudis."

Laagrilehe toimetaja oli Saima Varangu, toimetuses/talituses Helgi Rosen, Aili Silm, Juta Tammik, Raivo Kalamäe, Eino Kuris ja Evald Tutsu.

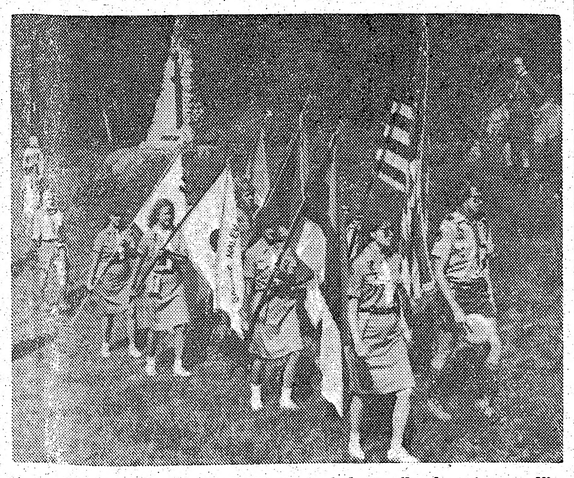

Ameerika Ühendriikide esindusüksus saabub maailmalaagri paraadile. Lippude kolonn. Ees gaidmaleva esindusüksuse juht Ann Koorits ja skautmaleva esindusüksuse juht Alar Sokk. Foto: E. Aleve

Eesti lipu 100 a. juubel filateelias

Stokholmis asutati juba 4. juunil 1983 organisatsioon „4. Juuni", mis taotleb luua 4. juunit eesti rahvuspühaks.

Eesti Üliõpilaste Seltsi poolt kokkukutsutud koosolekul, mis toimus Stokholmis 22. nov. 1983 ja millest osa võtsid 16 eesti organisatsioonide esindajat, moodustati Eesti Lipu juubeliüritiste läbiviimiseks „Sini-must-valge 100 a. Juubelikomitee". Selle komitee programmis viidi Rootsis läbi järgmised üritused: 3. juunil Jakobi kirikus pidulik jumalateenistus ja Eesti riigilipu õnnistamine. 24. mai—7. juuni, Stokholmi Eesti Majas, Sini-must-valge 100 a. juubelinäitus mis hõlmas m.s. Eesti lipu ja selle ajalooga ühenduses olevat kirjandust ning „Sini-must-valge filateelias — Su üle Jumal valvaku". Korraldajateks olid Eesti Kultuuri Koondis ja Filateelia Toimkond. 2. 3. ja 4. juunil oli Eesti Majas, näituse ruumides Rootsi Postivalitsuse postkast millesse asetatud post tembeldati Eesti lipu mälestustempliga 4. juunil. 10. juunil, ühenduses suvepeoga ja lipu juubeli tähistamisega Koitjärvel viidi Stokholmi näituse filatelistlik osa ka Koitjärvele. „Sini-must-valge 100 a. Juubelikomitee" Filateelia Toimkond andis sel puhul välja nägusa suveniirümbriku ja lipu postkaardi. Rootsi Postivalitsuselt saadi mälestustempel, kuid kahjuks mitte eestikeelne ja poliitilistel põhjustel ka mitte Sini-must-valge juubeliks.

Kuna Torontos oli ESTO-84 sel ajal ukse ees, siis otsustati „Sini-must-valge 100 a. Juubel" viia läbi ESTO-84 raames õpetaja Udo Petersoo juhtimisel. Tänu õpetaja Petersoole ja paljude organisatsioonide koostööle oli Toronto sini-must-valges lipuehtes ja Eesti lipu 100 a. juubel sai olla elamuseks tuhandetele eestlastele.

„Eesti Lipu 100 a. Juubeli" Filateelia Osakonna ülesandeks oli see tähtpäev filatelistlikult jäädvustada. Otsustati välja anda postkaart ja neljast margist koosnev suveniirblokk.

Pöörduti abi saamiseks meie tuntumate kunstnike poole. Tänu kunstnik Joann Saarniidule, kes lubas tasuta kasutada oma õlimaali — „Sini-must-valge 100 aastat", millest sai tehtud kunst-postkaart millel oli suur menu. Paljud inimesed näitusel soovisid näha selle originaali. Samuti tegid tasuta oma töö Arne Roosman Eesti lipu suveniir-bloki kujundamisel ja Vello Hubel, kes kujundas rahvusvärvides ESTO-84 suveniirümbriku ja postitempli. Õnneks sai postitempel valmis just juuni alul nii, et esimesed tembeldused sai teha 4. juuni kuupäevaga, lipu juubeli aastapäeval. Need filatelistlikud suveniirid jäädvustavad ajalukku selle, mida Toronto eestlased on korda saatnud ja jäävad püsima mälestuseks tulevastele põlvedele meie vaba rahva pärandina.

H. M.

VABA EESTLANE

TOIMETUS JA TALITUS

avatud esmaspäevast reedeni kella 9—3-ni

Telefonid: toimetus 444-4823
talitus 444-4832

KUULUTAMINE VABA EESTLASES

on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.

üks toll ühel veerul:
kuulutuste küljel $4.75
tekstis ..... $5.—
esiküljel $5.50

Kuulutusi võetakse vastu:

nädala esimesse ajalehte kuni esmasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.

tel. 444-4832
Väljaspool tööaega:

Leida Marley 223-0080
Postiaadress:
9 Parravano Ct.
Willowdale, Ont. M2R 3S8

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Teisipäeval, 2. oktoobril 1984 — Tuesday, October 2, 1984

Avo Piirisild 50

Avo Piirisild tähistas oma 50. juubelisünnipäeva sugulaste, sõprade ja organisatsioonide esindajate ringis oma avaras kodus North Hollywood'is, Californias. Koosviibimisele olid ka tulnud juubilari ema Eleanore ja äi Väino Jõemets Buffalost, ning kooliõde Saksamaa Oldenburgi põgenikulaagrist Ellen Keder abikaasa Virkoga Washington, D.C-st.

Koosvibimise ametliku osa avas Balti Vabadusliidu laekur ja ERKÜ liige Heino Nurmberg andes ka üle ühiskingi. EELK Los Angelese Koguduse õpetaja Rein Neggo andis oma koguduse liikmele üle vastava pühendusega vaimuliku raamatu. Korporatsioon Ugala poolt ütles juubilarile tervituse Alfred Anton. Los Angelese Eesti Seltsi poolt tervitas esimees Bernard Nurmsen. Skautmaster Edgar Igarik luges ette skautmasterite kogu ja skm. Linold Millese tervituse, Eesti Republikaanide Partei Lõuna-Californias nimel tervitas esinaine Aino Lauri. Balti Vabadusliidu asutaja ja Leedu Keskorganisatsiooni Lithuanian American Community poliitiline juht Juozas Kojelis andis edasi Valge Maja tervitused ning andis juubilarile üle president Reagani kingi — lipsunõel presidendi vapiga. Juubilari abikaasale Viivi Piirisillale anti presidendi vapiga rinnanõel. Tervituses öeldakse, et „see on väikeseks tänutäheks Teie väljapaistva töö eest eesti, balti ja ameerika ühiskonnas." Veel tervitasid Balti Vabadusliidu esimees Valdis Pavlovskis ja abiesimees Tony Mazeika. Kõik tervitajad tõid esile juubilari ja ta abikaasa tublit tööd organisatsioonides, märkides, et kõik ülesanded, mida Piirisillad endale võtavad, on korralikult ja väljapaistvalt läbiviidud.

Avo Piirisild sündis 14. septembril 1934 Võrumaal. Kuulunud Eesti Rahvuskomitee Ühendriikides koosseisu 1969. aastast ja on praegu juhatuseliige. Olnud kuus aastat ERKÜ regionaalne esindaja Lääneranniku. Viimastel presidendivalimistel oli ülemaaline Estonian Americans for Reagan-Bush komitee esimees, praegu on organisatsiooni Americans for Congressional Action to Free Baltic States abiesimees. Olnud seitse aastat Los Angelese Eesti Seltsi esimees. On American Security Council liige. Olnud Eesti Organisatsioonide Liit Lääneranniku esindaja, abiesimees ja X Lääneranniku Eesti Päevade korraldajaid. Mitmekorde Lõuna-Kalifornia Balti Komitee esimees, Balti Vabadusliidu asutaja ja abiesimees, skautmaster. Olnud Los Angelese Tulehoidjate juht, vanem ja maleva esindaja. Elukutselt insener. Kuulub Korp! Ugala liikmeskonda.

Toronto Eesti Pensionäride Klubi esimene sügishooaja kokkutulek ja kodumaalt lahkumise 40. aastapäeva tähistamine. Kõneleb EV aupeakonsul Ilmar Heinsoo, tema seljataga laval pensionäride naiskoor.

Foto: J. Säägi

Iisraeli majanduskriis katastroofiline

Uus „kahe peaga" valitsus — Ainult USA võib olla päästjaks

TEL AVIV — Kuni 50 päeva kauplesid Iisraeli parteid uue valitsuse moodustamise üle, misjärel nelja-aastane valitsuse aeg jagati kahe partei vahel. Esimesed 25 kuud on peaministriks töölispartei juht Shimon Peres ja teisel poolel endine likud partei juht Yitzhak Shamir. Paljudel vaatlejail pole siiski sellise kombinatsiooni vastupidavuse vastu usku, kuna riigi majanduselu olukord on katastroofiline ja nagu „The Jerusalem Post" kirjutab „ainult Ameerika võib päästa Iisraeli".

Bank of Israel avaldas uued andmed Iisraeli halveneva majanduselu üle, öeldes et välisvaluuta reservid langesid 192 miljonit USA dollarit augustis. See oli teine kuu järjesti, mil reservid on olnud alla kolme miljardi punases, mida majandusspetsialistid peavad miinimumiks Iisraeli majanduselus. See on summa, mis on vajalik kolme kuu põhiliste tarbeainete impordi finantseerimiseks. Nüüd langesid välisvaluuta reservid septembri alguses 2,41 miljardile, võrreldes 3,52-ga aasta tagasi. Valitsuse tegevust tõkestab 400%-line inflatsioon, mistõttu augustis trükiti 135,4 miljardit seeklit, väärt ca 400 miljonit dollarit.

Juba augustis arvestas riigipank oma välisvaluuta kogumisse 325 miljonit dollarit, milline raha on võõraste käes, ennetades südüistusi, et valitsus varjab riigi pankrotti minekut. Iisraelis on seadusega küll keelatud võõrriikide valuuta omamine.

Aga kuna praeguse inflatsiooniga seekel kaotab pool protsenti oma väärtusest päevas, siis seda keeldu tegelikult ei rakendata ja USA dollareid on saada otse päeva ajal.

Kauaaegne kauplemine valitsuse moodustamisel tegi võimatuks mingisuguste vastuabinõude kasutusele võtmise.

Riigipanga ametnikud ütlesid, et suure languse põhjus augustis oli, et maksti USA-le tagasi laenu, mida tehti 1973. a. Kesk-Ida sõja ajal. Samal ajal ütlesid Washingtonis USA ja Iisraeli ametnikud, et nad on alustanud ühe plaani üle läbirääkimistega, et anda Iisraeli valitsusele 125 miljonit dollarit toetust olukorra päästmiseks.

Iisraeli ametnikud väitsid, et on vajalik nende riigi majanduslikud mured lahendada, kuid USA ametivõimud ütlesid,

et selline toetus võiks just praegu nende defitsiiti veelgi enam halvendada

ja luua pretsedendi, et ka teised riigid hakkaksid seda oma raskuste puhul kasutama.

Praegune, seni veel mitteametlikult arutluse all olnud plaan, räägib vastavalt USA ja Iisraeli ametivõimudele 1,2 või 1,1 miljardi dollari suurusest versioonist, mis kui vastu võetakse, oleks USA abi Iisraelile sel eelarveaastal, mis peaks üle antama 1. oktoobril ühes tehingus, selleasemel et seda osakaupa anda kas kuuti või veerandaastati.

125 miljonit dollarit on umbes see summa, mis Iisrael võiks saada investeerides kogu miljard-dollarilise tehingu USA riigikassa rahatähtedes.

Iisraeli nõue abile on esitatud tugeva deklaratiivsusega Jerusalemmas oleva valitsuse poolt, kus ametivõimud ütlesid, et nende välisvaluuta reservid langevad nullile tuleval aastal, kui USA neid ei toeta.

„The Jerusalem Post" kirjutas, et ainult Ameerika väljalunastamine võib päästa Iisraeli, kes on sattunud oma halvimasse majanduskriisi pärast esimesi iseseisvuse aastaid.

Loeng eesti rahvarõivastest

Pühapäeval, 14. oktoobril, kella 2.00—4.00-ni toimub Royal Ontario Museum'i kõrvalasuva Planetariumi auditooriumis Ene Runge loeng Eesti rahvarõivastest. Samas demonstreerivad meie neiud ja noorikud rahvarõivaid. Loengule ja demonstratsioonile lisanduvad diapositiivid. Loeng on ingliskeelne ja toimub ROM'i Tekstiili Departmenti korraldusel.

Ka Eesti vana tekstiili näitus kestab kuni novembri keskpaiguni, nii on igal seda veel võimalik vaatama minna.

Koputan siinjuures kõikidele eestlastele südametunnistusele, ärge jätke vana ja ka siin valmistatud etnograafilist materjali hooletusse, vaid annetage see enne muuseumile, kui hilja on. ROM'ile saab annetada vana tekstiili, ka ülikondi, mis väljaspool Eestit valmistatud, kui nad on õieti tehtud. Ottawa Rahvusmuuseumile saab annetada igast materjalist esemeid, peaasi, kui on esindatud eestlaste kultuur.

Küsimustega pöörduda Etnograafilise Ringi juhataja Ene Runge poole, aadress: 7 Benhur Cres., Scarboro, Ontario, M1H 1P2. Tel. (416) 438-6500.

Ene Runge
Eesti Etnograafilise Ringi juhataja

234 päeva maailmaruumis

MOSKVA — Kolmeliikmeline venelaste Saljut 7 meeskond pöördub tagasi maailmaruumijaamast pärast 234 päeva lendu. Kosmonaudid olid teinud eksperimente maailmaruumis valmistades seda ette jätkama oma reisi ka pärast nende lahkumist maale.

Tervitus kodumaale

Esitatud Maakondade Päeva üritusel

Astun Su kamarale
üle mõtete silla
üle tunnete purde
mu kodumaa.

Astun Su kamarale
palveränduri tundeil
mis pühamuks südamesse
alati jäänud.

Sinu kamar on alles,
Sinu metsad ja mered,
Sinu põldudel kasvab
kodumaa leib.

Astun Su kamarale
süda härdund ja lembe
mõte tuleb Su juurde . . .
mõte on Sinu maal.

Hannes Oja

TORONTO LINN

Muudatusi jäätmete äraveos

LÕIKUSTÄNUPÜHA

esmaspäeval, 8. oktoobril, 1984

Esmaspäeval, 8. oktoobril 1984 EI toimu jäätmete äraviimist.

Normaalne eesmaspäevane äraviimine toimub **teisipäeval, 9. oktoobril.**

Normaalne teisipäevane äraviimine toimub **kolmapäeval, 10. oktoobril.**

AJALEHTEDE ja suuremate esemete äravedu EI toimu kolmapäeval, 10. oktoobril.

Säilitage oma ajalehed ja suuremad esemed kolmapäeval, 17. oktoobril, toimuvaks kogumiseks.

Pidage meeles: Torontos on 17 klaas- ja metallnõude kogumise depood. Juunikuu jooksul koguti 328 tonni ajalehti, 61 tonni klaasi ja 5 tonni plekktoose. Lähemaks informatsiooniks hel. 947-7742.

R. M. BREMNER, P.Eng., F.I.C.E.
Commissioner of Public Works

„KALEVA" kondomiinium korterimaja

1 Innismore Cr., (Victoria Park Ave. & Innismore Cr. nurgal)

KÕRGE KVALITEET, PRIVAATSUS, JULGEOLEK, PUHTUS, MURETU ELU, HEAD HINNAD. OTSUSTAGE NÜÜD, ET MAJA JÄÄKS AINULT EESTLASTELE.

EESTLASTEL EESÕIGUS KUNI OKTOOBRI LÕPUNI.

Informatsioon: Eesti Majas IGAL NELJAPÄEVAL, kuni OKTOOBRI LÕPUNI kell 6—9, klassiruum Nr. 9

Laupäeval 10—2 p.l. Eesti Majas

Helistage: G. E. Laikve, 444-6405, 444-2897

TEADAANNE

„VABA EESTLASE" kalendri koostamisel on igal aastal olnud suuri raskusi seltskondlikkude organisatsioonide, noorte organisatsioonide, koolide, kirikute jne. aadressidega, mis sageli muutuvad ja kalendrisse satuvad valed aadressid. Selle väärnähte kõrvaldamiseks paluvad kalendri koostajad kõigil nendel eesti institutsioonidel, kes soovivad oma aadresse „VABA EESTLASE" TÄHTRAAMATUS avaldada, saata need „Vaba Eestlase" toimetusele aadressil: Vaba Eestlane, 1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3. Aadressid palutakse saata hiljemalt 31. oktoobriks. „Vaba Eestlane" ei vastuta igamenud aadresside osas.

Vajatakse

LAPSEHOIDJAT

2—3 päeva nädalas 2-aastasele lapsele Don Mills'i või Põhja-Toronto rajoonis. Tel. 444-0525 pärast kella 7 õ.

Estonia koori tegevus algas

ESTONIA koor oli rakendatud ESTO-84 ajal mitmes ürituses ja kui siis pidustus lõppes jäid kõik puhkele ja pingest lõtvuma, tänudki laulujailt koorijuhile ja koorijuhilt lauljaile ütlemata. Nüüd sügishooja avamisel, pärast esimest esinemist Peetri koguduse kodumaalt lahkumise 40. aastapäeval, kogunes koor Tartu College'isse veidi erinevaks lauluharjutuseks, millega nagu lõpetati möödunud tegevusaasta ja alustati uuega, oli ESTO-84 lõpuõhtu.

Perekonnaõhtu iseloomuga koosviibimine näitas kooritegevuse seda külge, mis on seltskondlik, kus algosa lauluharjutusele järgnes muljete jagamisi ja Andres Raudsepp näitas oma diapositiivide kogust fotokroonikat aastaist 1979 peale, tuues silmade ette paljusid möödunud kooriesinemisi.

Õhtul liitus kooriga kolm uut lauljat,

kuna sama õhtu oli viimane Liina Teose-Merilole,

kes pärast kaheaastast Torontos olekut lahkus koos abikaasa Erikuga Liina vanemate kodulinna Portlandi.

Harjutuste osa on heaks õppetunniks koorilaulu viimistlemisel, kus esialgsed üksikud häältegrupid ühiseks harmooniliseks koorilauluks vormitakse koorijuhi tabavate instruktsioonide kohaselt. Harjutusel oligi esimene R. Toi poolt segakoorile seatud eesti rahvaviis „Kiigadi, kaagadi", tsüklist „Sirjelaulud". Esmakordselt lauldi seda ESTO Visioonil sellenimelise rahvatantsu saatmisel. Nüüd on see kohandatud koorile ja küllap varsti on võimalus seda ka publikul kuulda.

Teine laul on W. Peterson-Bergeri „Männikus", mis algab huvitava sopranite sissejuhatusega,

misjärel teised häältegrupid ühinevad ja vormubki männikumeeleolu väljendav helisev laul.

Perekonnaõhtu harjutuste osa lõpul koori esinaine Pärja Tiislar tänas lühikeses sõnavõtus koorijuhti R. Toid nendele laulu õpetamise eest ja ulatas tänutäheks roosiõie. A. Medri aga ulatas üle kingituse. Koorijuht dr. R. Toi omalt poolt vastas, et see tänu kuulub kõigile, kuna ilma hea koorita ei saa ka parim koorijuht kõrgekvaliteedilist tulemust pakkuda.

wintario

27. septembril toimunud Wintario loterii loosimisel langes peavõit $200.000 piletile nr. D304144, $100.000 võitsid piletid nr-d C511227, C903659, B958563, $10.000 — 934845, 245938, $1000 — 00357, $100 — 4338, $50 segijärjekorras numbrid — 446583, $10 — 756 ja tasuta piletiraamtu — 87. Müstilise nädala preemiavõidu, AMC Eagle Wagon võitsid piletid nr. 994387.

Massaazh-teraapia

Leili Terts

Reg. M.T.

VASTUVÕTT KOKKULEPPEL

Tel. 757-8679